

NA PRIMORSKEM SE JE PREMAKNILO

V drugi polovici oktobra je imela Slovenska skupnost, ki deluje na Tržaškem in Goriškem, svoj redni občni zbor, na katerem je bilo več referatov.

Goriški KATOLIŠKI GLAS je 21. novembra priobčil pod naslovom "Zaskrbljujoče ugotovitve" poročilo političnega tajnika, deželnega poslanca dr. Draga Štoke. V tem poročilu navaja dr. Štoka podatke, ki kažejo na padec slovenskih glasov na volitvah, tako občinskih kot deželnih. Četudi gre le za nekaj sto glasov in za Slovensko listo še vedno voli sedem tisoč Slovencev, se bi pri zadnjih volitvah zaradi volilnega sistema štetja glasov prav lahko zgodilo, da bi Slovenci izgubili svojega deželnega poslanca. "Če bi padli še za približno 400 ali 500 glasov, bi Slovenska skupnost bila ob deželnega svetovca, vsa slovenska narodna skupnost pa ob eno najmočnejših političnih postojank", je pribil dr. Štoka. In kasneje vprašal: "Ne vem, če se bodo kdaj slovenski komunisti ali socialisti odločili za skupno narodnostno pot s Slovensko skupnostjo. Morda se bodo takrat, ko bo zopet pel bič po naših ramenih, tako kot zdaj poje nemški hič nad pleči naših slovenskih koroških rojakov. Zato je tam danes taka enotnost, kot je že dolgo ni bilo..." Potem je dr. Štoka pozval, da "moramo premisliti..., zakaj je padlo število glasov Slovenske skupnosti, zakaj pada v ne katerih krajih v prvih razredih število slovenskih otrok, zakaj so naše kulturne prireditve vedno bolj slabo obiskane in vedno redkeje. Premišljevali moramo o tem, zakaj se naš človek prek jezikovno mešanih prireditev, prek italijansko-slovenskega mešanega petja, prek dobrega vina in okusnih jedi na prireditvenem prostoru vedno bolj zgublja v svoji bitnosti, mu vedno bolj peša slovenska zavest in samozavest. Premisliti moramo, ali ne bomo s temi in takšnimi prireditvami odtujili sami sebe iz naših prosvetnih dvoran in od slovenskih glasovnic na voliščih?"

Žal, da moramo zapisati, da so to krokodilje solze. Kajti če kdo, bi moral politični tajnik Slovenske skupnosti vedeti, zakaj je tudi tako; če že ne v celoti, pa vsaj delno.

V našem listu smo že nekaj let nazaj, od časa do časa opozarjali na nezdrave politične razmere na Primorskem. Opozarjali in rotili smo, naj vendar prenehajo s partijsko-politično diskriminacijo med seboj in sporazumno rešujejo politične in organizacijske probleme. Zapisali smo, da manjšinsko delovanje gotovo ne more biti in ne sme biti arena takega strankarskega izživiljanja kot je sicer dopustno ali celo neobhodno v normalnih, rednih

razmerah, ko politične stranke izigravajo ena drugo, ali sklepajo politične kombinacije le za to, da pridejo na oblast ali da se obdrže na oblasti.

Hudo so se ušтели tisti, ki so ob takih prilikah računali na hitro korist, kajti na dolgo dobo izgubljajo ne le politično ampak tudi narodno bitko. Nobeno tarnanje ali pozivanje na narodno zavest zdaj ničesar ne pomeni, če so ta-isti ljudje zafučkali zaupanje slovenskih volilcev s takimi aferami kot je bila dolinska, (ko je bilo sicer formalno pravici zadoščeno, toda ni bilo videti, da je Pravica tudi zmagala;) kot je bil poklonitveni obisk v Ljubljani, (ko niso za ceno te politične Kanose pridobili vsaj volilno sodelovanje slovenskih socialistov-komunistov na Primorskem, ampak so izgubili in organizacijsko ohromili Slovensko demokratsko zvezo;) ali kot je bilo izigranje goriškega deželnega kandidata pri delitvi mandatne dobe v deželnem svetu.

Nobeno trkanje na prsa ali celo naivno varanje o lastni moči ne bo pomagalo: hudo dvomimo, da je "slovenska politična organizacija v Italiji... trn v peti marsikom", češ da se je to najbolj jasno videlo, ko so parlamentarne stranke z zakonom napolnile svoje politične blagajne in so si "komunisti, socialisti, demokristjani, republikanci, socialdemokrati in misovci po zakoniti poti prekrbela nekaj milijard lir" - in so medse pritegnili tudi južne Tirolce in Francoze iz doline Aosta - izključili pa so Slovensko skupnost. Po zakonu namreč tega tudi niso bili dolžni, a so slovenski kalini upali, da bodo v Rimu le obšli zakon... Rekli bi, da je bliže resnici, da Slovenci niso šamo trn v peti, ampak da jih enostavno ignorirajo, ker notranje organizacijsko razbiti in moralno skrušeni ne predstavljajo nobene nevarnosti, saj se bodo sami med seboj požrli.... O, lahko bi jim bili trn v peti - toda z drugačno politiko in to tedaj, ko je bil čas za to!

PREMIK

Na omenjenem občnem zboru sta bili prvič vloženi dve ločeni listi, tako da je bilo volilcem možno izbirati med kandidati in ne le potrditi ali odkloniti predlagane. Listi sta spremljala tudi dva programa, ali obratno, kot pač hočete, programa ne sicer bogve kako različna v svojem bistvu, a vendar toliko, da je dalo slutiti, da se je med zdomskimi Slovenci pričelo nekaj dogajati. To so pokazale tudi volitve za svet Slovenske skupnosti, ko so se končno na občnem zboru zedinili, da ne bodo volili po listah in programih ampak po kandidatih. Rezultat je bil zanimiv konglomerat predstavnikov obeh volilnih skupin: "Nove perspektive", katerim se je pridružila tudi 'Pahorjeva' Slovenska Levica, in "Enotnost", ki so jo v

Zaključek uvodnika na 3.str.zgoraj

ODGOVOR AVSTRIJE NA JUGOSLOVANSKO NOTO

Predstavnik jugoslovanske vlade je preko agencije TANJUG izjavil, da je avstrijska vlada s svojim odgovorom na jugoslovansko noto od 29. oktobra "zaprla vrata za dvostransko rešitev" slovensko-hrvatskega manjšinskega vprašanja v Avstriji, in po pisanju tujega tiska zagrozil, da bo Jugoslavija to vprašanje internacionalizirala, očitno misleč pri tem na pritožbo v Združenih Narodih.

V naslednjem objavljamo članek izza meja o tem avstrijskem odgovoru:

POROG BEOGRADU...

Bilo je sicer pričakovati, da bo Dunaj zavrnil očitke jugoslovanske note od 29. oktobra, predvsem o položaju koroških Slovencev, ni pa bilo pričakovati, da bo stara nemška ošabnost in zaničevanje vsega balkanskega tako jasno zrla iz besedila.

Avstrijski odgovor postavlja jugoslovansko noto enostavno na laž. Glede slovenske manjšine na Koroškem preprosto navaja, da je v deželi na razpolago 88 osnovnih in 24 glavnih šol, kjer se je mogoče prijaviti k slovenskemu pouku, nadalje, da je v Celovcu slovenska gimnazija in da celo "z upoštevanjem podatkov iz ljudskih štetij 1951, 1961 in 1971" zagotavlja to ugodnejše obravnavanje koroških Slovencev kot pa nemških Korošcev. Zato avstrijska vlada "energično" zavrača jugoslovanske očitke o neizpolnjevanju državne pogodbe.

Potem zagotavlja avstrijska nota, da je na območju Koroške poskrbljeno, da se vloge na državne organe sprejemajo v slovenščini in da je tudi odgovoru slednjih priložen slovenski prevod. Isto zagotavlja tudi sklep same dunajske zvezne vlade, kar zadeva njeno poslovanje. Glede dvojezičnih napisov pa da je jugoslovanski strani znano, zakaj doslej ni bilo mogoče izpolniti s tem v zvezi sprejetega zakona. Potem, da ima manjšina vso svobodo kulturnega delovanja, o čemer priča 40 kulturnih društev in dve tiskarni in lastni tisk.

Odgovor nadalje zavrača trditve koroških Slovencev o številu 60.000 pripadnikov. V zvezi z zaprtim kulturnim referatom za manjšino pri koroški deželni vladi pa zatrjuje, da je dejavnost tega referata zagotovljena, le da organizacijska sestava referata še ni določena, o čemer "pa bi se lahko izvršila posvetovanja v kontaktnem komiteju med slovensko manjšino in vlado, ako bi manjšinski predstavniki ne odpovedali svoje udeležbe ne sejah komiteja." Potem, da je Avstrija šla celo preko določil iz državne pogodbe, kar zadeva število manjšine. In da ni v državni pogodbi nikakega določila, ki bi prepovedovalo štetje manjšine. Trditve o tem, da so bila dosedanja ljudska štetja zlorabljena zato, da se prikaže potvorjeno število slovenske in hrvaške manjšine, se zavračajo. O pojmu "Vindiš," da ni natisnjen na nikakem obrazcu ljudskega štetja od 1945 naprej, da pa je bilo le določeno število Avstrijcev, ki so vpisali, da govorijo ta "jezik." Zavrača se tudi "najostreje" trditve o "nasilni asimilaciji na Koroškem" ter trditve o "pritisku s strani neonacističnih in šovinističnih sil." Trditev, da sta slovenska in hrvaška manjšina v Avstriji predmet političnega mani-

puliranja, naj bi bila neosnovana in da predstavlja vmešavanje v avstrijske notranje zadeve.

Podobno se zavračajo tudi trditve o dejavnosti sil, ki jih prežema "nacizem" obveznosti o vrnitvi jugoslovanskih arhivalij in trditve o mednarodnem centru tiskovne sovražne propagande proti Jugoslaviji. Na koncu note pa še zagotovilo o dobri volji za dobre medsebojne odnose med obema državama in namig na jugoslovansko gospodarsko odvisnost, z navedbo, da preživlja svoj dopust v Jugoslaviji nad 600.000 Avstrijcev in da v Avstriji dela kakih 180.000 jugoslovanskih delavcev.

To slednje naj bi spomnilo Beograd na njegovo odvisnost od severnega sosedu, ki se prav dobro zaveda, da je jugoslovansko samoupravljanje gospodarstvo na tleh. Isto velja npr. tudi glede Slovencev v Trstu ter razlaščanja slovenske zemlje v okolici Trsta, s pomočjo slovenskih županov na listah italijanske KP v Zgoniku in Dolini. Ako bi Jugoslovani malo zaropotali na meji, bi se Italijani ne upali tako poceni naseljevati na Krasu, podobno kakor Nemci so začeli prodajati zemljišča na južnem Koroškem, ko je general Ljubičić pred kakim letom prav po srbsko zarobantil in preplašil vso avstrijsko javnost.

Da imajo nacisti Avstrijo dejansko v rokah, ni težko spoznati. Štirje nekdanji nacisti kot ministri v vladi Kreiskega še pred časom. Paktiranje avstrijskih cerkvenih krogov z nacizmom, tkm. katoliški tisk je eden najbolj šovinističnih, kot to kaže primer katoliškega tiskovnega društva "Stryia", ki izdaja proslulo graško-celovško KLEINE ZEITUNG; večletno zastrupljanje duhov, preganjanja koroških Slovencev s strani celovške škofije in pok. generalnega vikarja Kadrasa; k temu pripomore tudi zatohla vatikanska diplomacija, lansko leto je papež sprejel vodjo avstrijske ljudske stranke Schleinerja, ki je bil član nacistične mladinske organizacije NAPOLA.

Ta črno-rjava zarota dobi še svoj rdečkasti epilog v dejstvu, da znani kriminallec z Južne Tirolske Burger prejema doklado iz skladov, ki so pod upravo kabineta kanclerja Kreiskega; tako se vsaj sliši iz Avstrije in bo verjetno prav blizu resnici, ker tudi med Avstrijci so ljudje, ki se jim nacizem upira.

Iz Beograda bi verjetno že davno lahko nrediš nečiste zadeve z Avstrijo, ako se ne bi domišljali, da bodo nacistične intrige plašile Slovenijo in Slovence čustveno trdneje usmerjale na Beograd, nad čigar zapravljaško in potratno ter izžemalsko politiko so po pravici zaprepaščeni. Toda karta je bila kot se zdi zgrešena. Prepuščanje naših rojakov na Koroškem dunajskemu izigravanju in nacističnemu uničevanju kaže vnesti čisto nova gledanja Slovencev na njihovem severne in zahodne sosedu in prinesiti nova razmišljanja o edino-beograjski alternativni.

Medtem pa poteka pritisk na koroške Slovence nemoteno dalje. Primeri uradnega zatiranja se množijo. Pred nedavnim je župnik v Galiciji prejel od urada koroške deželne vlade prepoved uporabljati dvojezični farni žig, kar so izrazili kot pravno mnenje uradniki avstrijskega notranjega ministrstva v povezavi z uradom kanclerja Kreiskega.

D.R.

V domovini je zaradi prebavnih motenj resneje obolel Edvard Kardelj, tako da je moral v bolnišnico in pozneje na okrevanje.

glavne sestavljali pristaši "Slovenskega ljudskega gibanja".

Ta izvoljeni svet, okrepljen še z voditelji svetovalskih skupin v občinskih svetih, v deželni in pokrajinski svet, (ki po statutu tudi pripadajo Svetu Slovenske skupnosti), bi naj nato izbral novi izvršni odbor Slovenske skupnosti in imenoval novega političnega tajnika. Ker na seji sveta 12. novembra niso našli ustrezne rešitve,

in priznati je treba, da rešitev ni bila lahka, so se dogovorili za šestčlansko komisijo, ki naj bi v ožjem krogu preučila celotno vprašanje. Trajalo je mesec dni, da smo zvedeli za rezultat. Novi politični tajnik je dr. Rafko Dolhar, tržaški občinski odbornik, ki je na občnem zboru pripadal 'Novim perspektivam', člani pa so prof. Aleš Lokar, dr. France Mljač, Antek Terčon in dr. Alojz Tul. UREDNIŠTVO.

LJUBO SIRC: STVARNOST IN UTVARE

MARKSIZEM NA VZHODU IN ZAHODU

Britanski rudarji zahtevajo povišanje mezd za £30 na teden, tako da bi imeli odslej okoli £80 na teden. V Franciji je ravnokar bila enodnevna splošna stavka. V Italiji sploh ne morejo sestaviti vlade že nekaj mesecev. Pritisk z leve v Zahodni Evropi je vedno hujši.

Kjer levičarji dobijo glavni vpliv, nagovarjajo delavce k mezdni zahtevi, ki so docela nesmiselne. Za britanske rudarje pomeni povečanje mezd za £30, v stvari povečanje za okoli 60 odstotkov. Kje naj to vzamemo? Ker ni blaga, ki bi ustrezalo takemu povečanju kupne moči, zrastejo cene, nakar pridejo novi mezdni zahtevki. Vse skupaj je brez vsakega smisla s kakršnega koli stališča, marksističnega ali nemarksističnega, ker je jasno, če je kaj jasno, da ni mogoče razdeliti več kot prebivalstvo države izdelava v enem letu.

V ponedeljek, 18. novembra, je po radiju govoril stari britanski sindikalist in social-demokrat, Lord George Brown. Izjavil je, da levičarski sindikalisti želijo uničiti sedanji britanski sistem in ga zamenjati z nečim, podobnim onemu v Sovjetski zvezi. Dejal je, da se z njihovimi nameni ne sklada, a da spoštuje njihovo mnenje. Bil je sploh zelo mil, dasi je pozval demokratske sindikaliste, naj bodo bolj aktivni in naj preprečijo ekstremistom njihove namene.

Ljudje na Zahodu si še vedno niso na jasnem, kaj komunizem pomeni gospodarsko ali politično in kako so nesmiselne obljube ekstremistov, da bodo ljudem dali vse mogoče in nemogoče, če pridejo na oblast. Nerazumljivo je, kako je to mogoče, ko je posebno v Evropi komunizem tako rekoč ne drugi strani plotu. Komunistom se je posrečilo zasejati odpor proti spisom, ki realistično opisujejo stanje v Vzhodni Evropi, češ da so hujskani, določeni, napisani od emigrantov itd.

Spričo takega stanja je toliko bolj važno, da v boju mnenj posežejo ljudje, ki še živijo doma na Vzhodu, in bodo morda zaradi tega imeli več odmeva. Pred kratkim je ruski matematik Safarovič sredi Moskve sklical zahodne dopisnike v svoje stanovanje in naznanil, da je z nekaterimi prijatelji napisal zbornik, ki bo izšel v Zahodni Evropi. To naj bi bil dokaz, da se je proti komunističnemu sistemu mogoče boriti od znotraj, in poskus, ohraniti rusko kulturo, ki jo marksizem vedno bolj duši. Tako v Moskvi inteligentni ljudje občutijo Marksov nauk kot breme in so se pripravljali izpostaviti nevarnosti, da bi o tem obvestili svet, medtem ko se na Zahodu vedno več ljudi zavzelo bavi z njim. Nekaj dni za tem je Solženicin v Zürichu potrdil, da bo knjiga res izšla.

KONTINENT

Solženicin je sploh po svojem izgonu iz Sovjetske zveze postal eno izmed oporišč pojasnjevanja, kaj se v Vzhodni Evropi godi. Uspelo mu je prepričati nekaj založništva v Zahodni Evropi, da so dala denar za začetek trimesečne revije KONTINENT, ki bo zbrala sodelavce iz Vzhodne Evrope tako doma kot na tujem. V uredniškem odboru sta med drugimi tudi Saharov v Moskvi in Djilas v Beogradu. Ne bodo pa objavljali spisov brez podpisa, temveč samo članke podpisane s polnim imenom, ne glede na to ali je pisec še v območju politične policije ali ne. Dasi so začetniki vsi Rusi - glavni urednik je Maksimov, njegov pomočnik Golomstok -, je vendar očitna namera, da bodo sodelovali vsi Vzhodno-Evropejci. To bo velik korak naprej, ker doslej je delal vsak zase, in je zato imel zelo majhno prepričevalno moč. Od tretje številke naprej je zagotovljen prevod KONTINENTA v nemščino, italijansčino, francoščino in angleščino, tako da bo, upajmo, revija razširjena tudi po Zahodni Evropi in ji bo to dalo možnost vplivati na zahodno javno mnenje. Važnost te razširjenosti je komaj mogoče preceniti, saj bo prinesla avtentične glasove iz Vzhodne Evrope med zahodno publiko, ki jih je doslej zelo redko slišala.

Vsebina prve številke KONTINENTA kaže, kaj je pričakovati v prihodnje. Revija je označena kot literarna, socialno-politična in religiozna. Program je zajet v besedah: religioznost, demokratizem, antitotalitarizem in nestrankarstvo (v rusčini ne-partijnost). Objavljeno je med drugim doslej nenatisnjeno poglavje Solženicinovega Prvega kroga, intervju z Djilasom, spis iz Poljske o Solženicinovem pismu sovjetskemu voditelju in povzetek avtobiografije kardinala Mindszentyja.

Nekako v okviru programa KONTINENTA je bil 7. in 8. novembra v Parizu sestanek vodilnih ruskih in čeških emigrantov, ki so se hoteli dogovoriti o tem, kako bi pomagali svojim prijateljem, ki so še ostali v vzhodnoevropskih zaporih in taboriščih. Sestanka so se udeležili tudi Francozi in Angleži, ki se zanimajo za vprašanja človeških pravic, tako Pierre Emmanuel, Jean Marie Domenach, Michael Scammel in Peter Reddaway. Solženicin sam ni mogel priti, temveč je poslal pozdrave. Glavni ruski udeleženec je bil Pavel Litvinov, vnuk nekdanjega sovjetskega komisarja za zunanje zadeve, in sicer zato, ker so se mu Čehi hoteli oddolžiti za njegovo demonstracijo na Rdečem trgu proti sovjetski zasedbi Čehoslovaške. Dalje so bili navzoči Maksimov, Nekrasov, Golomstok, Fainberg, Levitin-Krasnov itd. od Rusov in

Pachman, Pelikan, Sling, Tigrid, neki dr. K. iz Prage od Čehov. Končno so sestavili odbor, ki naj bi skušal naprej delati v duhu sestanka za pomoč zapornikom. Mor-da je to zametek širšega vzhodnoevropskega sodelovanja.

GLASOVI IZ JUGOSLAVIJE

Medtem ko se tako Rusi trudijo, da bi organizirali sodelovanje ljudi iz domovine pri publikacijah, ki izhajajo v Zahodni Evropi, to Jugoslovanom že doslej ni bilo nemogoče, dasi so seveda morali računati s posledicami. Tako je bil ob koncu septembra v Novem Sadu aretiran Mihajlo Mihajlov zaradi članka, ki ga je objavil v pariški RUSKI MISLI. Ta spis se je lotil komunističnega "najsvetjšega", namreč vprašanja resnice o narodno-osvobodilni vojni. Poudaril je, da je bil Mihailovič prvi vstajnik v zasedeni Evropi ter da so komunisti najprej, to je do nacističnega vpada v Sovjetsko zvezo, govorili, da se ni treba vmešavati v imperialistično vojno. Končno je bila tako imenovana narodno-osvobodilna vojna da 80 odstotkov spopad in medsebojno ubijanje na tri strani med mihajlovičevci, partizani in ustaši. Sreča se ja nagnila na Titovo stran šele, ko se je Churchill odločil, da zapusti Mihailoviča. Mihajlov ugiba, zakaj je to storil in pravi, da je komaj mogoče verjeti, da naj bi bila to po njegovem koncesija Stalinu. Zakaj Stalin je s prezirom sprejel na znanje Churchillovo izjavo, da bodo Britanci odtlej podpirali le partizane, in je celo prigovarjal, naj ne pozabijo Mihailoviča. Mihajlov meni, da se je Churchill odpovedal Mihailoviču, ker je prišel do zaključka, da bodo titovci zmagali, pa naj jih on podpira ali ne. Ko piše o sojenju Mihailoviča, pravi Mihajlov: "Seveda je šlo pri tem za dve meri: kadar so se z Nemci in Italijani dogovarjali partizani, je bila to vojna zvižaja, kadar pa je isto delal Mihailovič, je šlo za kolaboracijo; kadar so partizani napadali generalove odrede, je bila to vojna s kvizlingovci, kadar je general napadel partizane, je bilo to netenje bratomorne vojne."

Zaključek Mihajlova iz tega članka, ki je le na videz zgodovinski, saj gre pravzaprav za to, da Tito skriva resnico v tem in mnogih drugih pogledih, je sledeče: "Po zgodovinsko-politični logiki, ne more biti nobenega dvoma, da bi po-titovski režim, kakršen naj že bo, moral rehabilitirati (čeprav samo delno) Mihailovičevo gibanje in generala samega -če ne bo šlo samo za nadaljevanje diktature, ki preprečuje, da bi se rane državljanske vojne zacelile, dasi vse to že pripada daljnji preteklosti." Nato še pravi: "Odnos do Mihailovičevega gibanja, obenem s hrvatskim narodnim vprašanjem, bo težak preskusni kamen tudi za občejugoslovansko demokrasko strujo, ki se imenuje djilasizem. Ta struja je v sedanjem času edini realni izhod iz slepe ulice, v katero smo zašli v dolgih letih enopartijskega monopola."

Zaradi tega je torej šel Mihajlov v zapor, kjer še vedno sedi. Sodili mu bodo verjetno enkrat decembra. Vsi Jugoslovani po svetu bi morali nagovoriti svoje tuje prijatelje, da bodo pri Titu in raznih titovskih predstavništvih protestirali, da preganjajo Mihajlova samo zaradi tega, ker je napisal nekaj, kar režimu ne gre v račun. Titovci se ne morejo delati lepe in govoriti o svojem

prijateljstvu in dobrih odnošajih na vse strani, če se obenem ne držijo svobode pisanja, ki jo zahteva tudi konferenca o evropskem sodelovanju, da o listini o človeških pravicah Združenih narodov sploh ne govorimo. Pogum Mihajlova je tolik, da je članek, podoben onemu v RUSLI MISLI, poslal tudi v NEW YORK TIMES, očitno z naročilom, naj ga objavijo, ne glede na to kaj se zgodi z njim. V resnici ga je ameriški časopis objavil že, ko je bil Mihajlov v zaporu, z dostavkom da je tako.

V ameriškem članku Mihajlov opisuje jugoslovansko sedanost. Piše o tem kako je deseti kongres potrdil pregon hrvatskih "nacionalistov" in srbskih "liberalov" ter izrazil neomejeno vdanost Titu. Toda po Mihajlovu je ta zunanja slika varljiva. Po njegovem mnenju so se vsi naporu zadnjih dveh let, da bi obnovili partijsko oligarhijo in znova uvedli marksistično-leninistični dogmatizem, izjalovili. Za primer Mihajlov navaja uspešni odpor beograjskih profesorjev filozofije proti od-pustitvi, ki so jo zahtevali Tito in vsi forumi, ki jih je mogla partija zmobilizirati. Zmago za pravico do drugačnega mišljenja, dasi v primeru profesorjev marksističnega, pripisuje Mihajlov trem faktorjem: 1)partiji ni uspelo naščuvati profesorje drugega proti drugemu, 2) uživali so močno podporo v javnem mnenju na Zahodu, in 3) podprle so jih študentske akcije na vseh univerzah. Dalje pravi Mihajlov, da partiji ni uspelo vsiliti pravilo, da morajo biti vodilni ljudje na vseh področjih, od šol do bolnic, partiji.

Mihajlov pravi, da se je partiji sicer posrečilo, zavreti demokratizacijo, da pa ni mogla obnoviti totalno partijsko diktaturo. Zato misli, da ji tudi ne more uspeti obdržati politični monopol, kolikor ji končno ne uspe vendarle vzpostaviti duhovni in ideološki monopol.

V večnarodni državi, kot je Jugoslavija, bo vedno zmagala stran, ki združuje vse narode. Zaradi tega se režim najbolj boji združenja opozicijskih sil, saj povrh vsega drugega sedanjí vladajoči opravičujejo svojo oblast in diktaturo tudi s tem, da je partija edina sredotežna sila in bi njen propad pomenil razpad Jugoslavije. To stališče je pa nesprejemljivo, ker so se liberali v partiji in izven nje pojavili po vseh republikah. Povrh jih partija povsem pravilno povezuje s tendenco k demokratičnemu socializmu, ki se imenuje djilasizem.

Mihajlov piše dobesedno: "Demokratski socializem bi seveda pomenil mnogo močnejšo vezalno silo kot enopartijski monopol, ki po svojem bistvu krepi vsa mogoča separatistična gibanja. Toda za partijski monopol so taka separatistična gibanja mnogo manj nevarna kot vsejugoslovanski djilasizem. Prav zaradi tega skušajo oblasti v kali zatreti vsak poskus, da bi inteligenti različnih narodnosti v Jugoslaviji izmenjali misli med seboj brez partijske kontrole. Kako dolgo bo partija uspela ohraniti status quo, je odprto vprašanje, toda povratek k totalitarni diktaturi je že nemogoč, razen seveda če pride do intervencije od zunaj. Edino, kar voditelji lahko store, je, da se bore za čas in da prikrijejo notranjo slabost z blestečimi paradami in napihnjenimi govori." Mihajlov sklepa, da jugoslovanski primer kaže, da gospodar družbe ni tisti, ki ima lastnino na proizva-

jalnih sredstvih, marveč tisti, ki ima monopol na organizacijo in informacije.

TITOVA OSEBA

Tako v svojem ameriškem kot ruskem članku Mihajlo Mihajlov pokadi Titu. V ruskem članku pravi: "Revizija zgodovine (namreč o narodno-osvobodilnem boju) bi komaj mogla škoditi ugledu take velike politično-zgodovinske osebnosti, kot je Tito, ki je leta 1948 uspel izviti Jugoslavijo iz objema Kremlja." Ameriški članek pa pravi, da do nepričakovanega poslabšanja položaja v Jugoslaviji ne bo prišlo, dokler je živ "razumni in zmerni" Tito, toda da z njegovim odstopom položaj utegne postati katastrofalen.

Podobno govori tudi Djilas v svojem intervjuju z nemškim novinarjem Stroehmom, natisnjenemu v KONTINENTU. Dalje je Djilas napisal članek za spomladansko številko pariških PREUVES, kjer je o Titu rečeno sledeče: "Ko bo Tito izginil s pozorišča, se bo dinamika središča spremenila. Zakaj Titova avtoriteta ni osnovana na koncentracijskih taboriščih in 'genijalnem' nauku, temveč ne Titovem izjemnem občutku za stvarnost, to je občutku za skrite nevarnosti, kot tudi na njegovi taktični sposobnosti in na monopolu sredstev obveščanja. In kljub motnjam in ljubosumnosti je kaj malo verjeti, da bodo Titovi nasledniki spremenili 'Titov sistem' bodisi avtomatsko bodisi radikalno."

Skoro se zdi, da Djilas in Mihajlov še vedno upata, da je v Titu ostala trohica realizma in da ni zagrižen dogmatik. Bati se je, da se v tem pogledu motita, saj se zdi, da je bil prav Tito gonilna sila za preusmeritvijo jugoslovanske notranje politike v začetku sedemdesetih let. V izjavi KONTINENTU se je Djilas tudi več ali manj solidariziral s Titovo zunanjo politiko, ki je po vsem, kar vemo, tudi Titov glavni konjiček. Jasno je, da nobena notranjepolitična sprememba jugoslovanske zunanje politike ne bo mogla spremeniti, ker je utemeljena na mednarodnem položaju Jugoslavije, ki je v neposrednem dosegu Sovjetske zveze. Seveda pa bo potrebno, preiti s sedanje politike neuvrčenosti na politiko nevtralnosti.

Kaj to pomeni, se morda najbolje pokaže, če navedemo oceno titovske zunanje politike v NEUE ZUERCHER ZEITUNG od 24. oktobra, in sicer v zvezi s Kissingerjevim obiskom v Beogradu: "Beograd je sicer svoje odnose z Washingtonom ob raznih proložitostih prenapenjal, tako na primer s svojo politiko na Bližnjem vzhodu in v ciprski krizi, ko je na ljubo svojim arabskim in neuvrčenim prijateljem napadal ameriško politiko, če je bilo treba ali ne. Seveda je to imelo za posledico, da so se odnosi s Sadatom ohladili, medtem ko se je na Cipru jugoslovanska diplomacija pokazala kot popolnoma brez moči. Spopad na Bližnjem vzhodu je poleg tega privedel tudi do jugoslovanskih koncesij Sovjetski zvezi ne primer pri preletovanju jugoslovanskega ozemlja, katerega obseg utegne Kissingerja zanimati."

Kissingerjev obisk v Beogradu je bil kratek in uspeh tega obiska negotov. Tito je na tiskovni konferenci z ameriškimi novinarji skušal odgovornost za

nadaljnji razvoj naprtiti Združenim državam, medtem ko so ameriški predstavniki trdili, da se morajo vse strani potruditi, da ne pride do novih zaostritev. Kissinger je baje namignil, da veže priznanje jugoslovanski politiki neuvrčenosti z dodatkom, ki ga politika potrebuje. Neki ameriški diplomat je menda dejal, da je neuvrčenost v redu, toda mora biti neuvrčenost z odgovornostjo. Mor-da bi bilo mogoče isto povedati tudi, če rečemo, da ne sme biti neuvrčenost proti nikomur. V Jugoslaviji se namreč šali, da je Jugoslavija neuvrščena proti Združenim državam.

NARODNOSTNI SPORI

Djilas in Mihajlov torej skušata, dasi najbrž brez upa na uspeh, zgraditi Titu možnost, da bi se spet oprl na zmerne v Jugoslaviji, kar bi blaginji Jugoslavije in Jugoslovanov najbrž precej boljše služilo kot sedanji boj na vseh frontah. Tito je namreč spet akcijo proti resni nevarnosti s strani kominformovcev "dopolnil" z akcijami proti Djuroviću in Mihajlovu in skupini hrvatskih nacionalistov v Zadru. Kominformovci so seveda zares rovarili proti Titovemu sistemu in bili pripravljeni nastopiti proti njemu z organizacijo in orožjem. Bili so tudi očitno deležni podpore iz vzhodnoevropskih držav, ki sicer proglašajo svoje prijateljske občutke do Tita. Tito se je tej dvomnosti izognil s tem, da je dal razumeti, da je bila podtalna kominformistična organizacija v Jugoslaviji posledica trenj v Kremlju med njemu prijaznim Brežnjevim in skupino, ki je Titu nasprotna. To ni nemogoče, toda prav tako je mogoče, da Brežnjev igra na dve karti. Skratka nevarnost s te strani je resnična.

Bolj dvomljivo je, ali je bila zares nevarna skupina v Zadru. Najprej je kazalo, da je šlo v tem primeru za precej amatersko grupo, ki se je opajala s pretirano nacionalističnimi programi. Menda so sklenili, da naj bi se Hrvati odslej smeli ženeti samo s Hrvatricami, da bi vsak par moral imeti kar največ otrok in da bi smeli Hrvati prodajati zemljo samo Hrvatom. To je vse lepo, toda tam, kjer Hrvati živijo skupaj s Srbi izzveni šovinistično in skoro rasistično. Zato se je režim seveda poslužil te skupine, da bi raznetil spor med Srbi in Hrvati še bolj, kar deli opozicijo in jo zato dela nemočno. Ozna je v drugem štadiju zadrsko zadevo napihnila do skrajnosti - pridala je zbiranje orožja, načrte za atentate na voditelje itd.

Hrvatsko-srbski spor še naprej onemogoča, da bi zmerni ne z orožjem temveč z močjo javnega mnenja mogli priti do večje veljave v razvoju. Zmerni po svoji naravi niso konspirativci, toda zato imajo nazore in poglede, ki bi lahko ponudili vsejugoslovansko alternativo. S tem, da Tito zatira na vse strani, krepi kominformistične in šovinistične sile, ki se lahko zatečejo v podzemlje, medtem ko zmernim onemogoča uveljavljanje njihovih idej.

Ustaška propaganda se po drugi strani poslužuje vseh sredstev, da bi v svoji nacionalistični ihti preprečila vsako sodelovanje med Srbi in Hrvati, kar se lahko samo slabo konča za oboje. Sedaj menda širijo vesti, da je Tito že tako senilen, da sploh ni več odgovoren

za to, kar se godi, temveč da je sprememba politike po letu 1971 maslo "srbskih generalov." Prav mogoče je, da so generali zli duh, toda le zato, ker se Tito lahko opira nanje v svoji dogmatični politiki. Prav on je odstranil iz vojske vse tiste, ki so imeli svojo voljo, začeni s Kočo Popovićem. Ustaška propaganda proti Srbom je slaba zahvala za obnašanje srbskih "liberalov" v Karadjordjevu, kjer so protestirali proti Titovim nakanam proti hrvatskemu zmernemu vodstvu.

Hrvati imajo vso pravico, da zahtevajo zase samoodločbo, toda upoštevati morajo, da se mirno razidejo s Srbi lahko le, če najprej skupno dosežejo uvedbo demokratskega režima in se nato s Srbi dogovorijo o razmejitvi. Vsekakor bo nekaj Srbov ostalo v hrvatski državi, nekaj Hrvatov pa v srbski, tako da bodo morali živeti drug z drugim kot dobri sosede. In tudi državi bosta mejili druga na drugo; - poleg tega je treba vpoštevati muslimane.

Ustaško rohlenje proti vsem drugim Jugoslovanom in obtoževanje drugih za vse hrvatske težave, je zelo slaba politika.

GOSPODARSKI ZAPLETI

Titova nova politika tudi vodi v vedno večje gospodarske zagate. Tito je vsa ta leta nagovarjal Arabce, naj z nafto pritisnejo na Zahod, ki že itak trpi zaradi pretiranih mezdnih zahtev. V začetku letošnjega leta so ustregli njegovim željam in povišali cene nafte za vse, vštevši Jugoslavijo. Tako je bila prva posledica Titove politike ponoven deficit plačilne bilance, ki so jo komaj po skoro tridesetih letih prvič leta 1973 uspeli preobrniti v suficit. Povišane cene nafte so seveda tudi delovale na konjunkturo v Zahodni Evropi, kar je vplivalo na jugoslovanski izvoz in pa na položaj jugoslovanskih delavcev predvsem v Nemčiji.

Po drugi strani dogmatizem preprečuje, da bi Jugoslavija gospodarske probleme začela resno reševati. Tako imenovani "družbeni" sektor ima ogromne težave z usmerjanjem investicij, ker podjetja sama nimajo potrebnega pregleda, banke so pa spet proglasili za "centre odtujene moči," tako da ne morejo v redu poslovati. Investicijske odločitve iz tega razloga spet prehajajo na centralno vlado, kar bo imelo za posledico, da bodo investicije spet postale "politične," namesto da bi bile gospodarske in preskrbele delo za ljudi. Delo za brezposelne in za povratnike iz tujine lahko racionalno in hitro preskrbi samo privatni sektor, ki ga pa iz dogmatičnih razlogov vedno bolj zavirajo.

Tako pridemo do sklepa, da v Jugoslaviji večji del stvari šepa, a da ni mogoče priti iz slepe ulice, ako ne prevladajo zmerni, kar se pa samo lahko zgodi, če zmerni vseh narodnosti nastopijo skupaj in se ne izgublja v nerednih pavšalnih obročih proti celim sosednim narodom. Velikega pomena pri vsem tem je tudi okrepljena akcija drugih vzhodno-evropskih narodov, ki bo - upajmo - oslabil marksistični pritisk v Vzhodni in Zahodni Evropi.

Jugoslavija je prejela od Zpadne Nemčije obrestno zelo ugodno posojilo 700 milijonov mark. Sklenjeno je bilo dalje dolgoročno gospodarsko sodelovanje med obema državama.

(SAMO)OBKOLITEV JUGOSLAVIJE

Dopis iz Trsta

V Trstu se mnogi sprašujejo, če med komunistično partijo Italije in Zvezo Komunistov Jugoslavije ne obstaja mogoče kakšen dogovor, po katerem naj bi na italijanski strani partija pod krinko internacionalizma, naprednosti, fratelance in teorije o zgodovinskem zatonu naroda ter še česa drugega poitalijančila slovenske ljudi. Isto pa naj bi v doglednem času storila ZKJ z Italijani v Istri in na Reki.

Odstranitev dolgoletnega predsednika Italijanskega združenja za Istro in Reko, profesor Bormeja je vzbudala nemir in skrb med italijansko skupnostjo v Jugoslaviji in tudi med meščanskimi nacionalnimi strankami v Trstu in Italiji, najsi je profesor Borme tudi ena tistih naprednih tržaških duš, ki je verjel v sovjetsko in jugoslovansko levičarsko naprednost ter prešel v Jugoslavijo, kjer skuša kot profesor oziroma ravnatelj italijanske gimnazije v Rovinju storiti v danih razmerah, kar se še da za svoje istrske rojake.

Nasproti temu so pa položaj in prestane izgube slovenske skupnosti v Italiji neprimerno resnejše. Italijanska KP, zvesta ne le svojemu italijanstvu, ampak tudi svojemu nacionalizmu, ne spreminja mnogo svojih namenov. Neprednost ji po leninsko služi samo za krinko, s katero že leta uspešno slepi slovenske ljudi in jugoslovanske sosede. V Trstu je ob pravih trenutkih znala uničiti vso slovensko nepredno prosveto ob sporu med Titom in Stalinom leta 1948 in v naslednjih letih, znala je v kalu preprečiti vsak poskus oblikovanja samostojne slovenske napredne skupine, znala in zna pospraviti levji delež slovenskih glasov na volitvah, zna glasovati na škodo Slovencev v rimskem parlamentu, znala je izkoristiti malodušje nasproti Jugoslaviji med slovenskim delavskim slojem v Trstu in ga asimilirati, doseči samohotno potujčevanje, znala je še vse kaj drugega in bo znala ob pravem trenutku podpreti ali tudi doseči, ako bo prišla v Italijo na oblast, v Istro in Dalmacijo, čemur se italijanski človek v resnici ni bil nikoli odpovedal.

Da ostaja KPI dosledno zvesta Moskvi, je za Jugoslavijo toliko bolj neprijetno, ker je povrh vsega še jasno, da ima za Moskvo pridobitev Italije veliko večjo težo kot pa pridobitev Jugoslavije; slednje je s prvim tako ali tako že dano. In zato bo imela KPI vso podporo Moskve, ki ji ne bo odtegnjena tudi z italijansko zasedbo Istre oziroma Dalmacije pod morebitno komunistično vlado.

Prepuščanje oziroma celo spodkopavanje samostojnega slovenstva v Trstu se ni dobro obneslo v zadnjem sporu med Jugoslavijo in Italijo glede cone B, ko je ostala italijanska "napredna" javnost s slovenskimi naprednjaki v Trstu vred gluha za pozive Beograda, naj podpre jugo-stališča o dokončni razmejitvi med obema državama. Bil je seveda le slovenski neodvisni in katoliški tisk tisti, ki se je kljub dosedaj nenehnemu spodkopavanju in gonji z jugoslovanske strani in s strani

njenih tržaških podružnic zavzel jasno in odločno za dokončno mejo in za mir ter dobre odnose. Tu se ne gre znebiti vtisu, da Jugoslovani vidijo večjo nevarnost v naslovih kot npr. demokratični ali katoliški kakor pa v vsebini in dejanjih posameznih organizacij.

To pa seveda nikakor ni edina beograjska pomota na tem mejnem območju. Demonstracija s tanki v Kopru je bila res ganljiva, vprašanje je le, če je imela tudi kaj haska. Nekaj drugega bi namreč bilo, ako bi Koper z beograjske strani užival v povojnih letih nedeljeno podporo, se razvil v močno mesto s pomembnim pristaniščem in pomorstvom, kar ne predstavlja samo ključne postavke za gospodarstvo slovenske republike, ampak še večjo postavko za ustaljenost Jugoslavije, na tem področju. Znano je npr. da je imel Trst s svojo italijansko večino v prvi vojni odločilno vlogo v priključitvi Primorske Italiji in da jo je imel celo po zadnji vojni, v zelo neugodnih razmerah za Italijo.

Nič manjša strateška vloga ne pritiče Kopru danes na jugoslovanski strani, ako bi bil po prebivalstvu in gospodarstvu močno mesto pomorstva in pristanišče, z močno kulturno dejavnostjo, kar vse bi predstavljalo patriotično navezanost prebivalstva na domače mesto in s tem odpor proti morebitni italijanski zasedbi, vedoč, da bi pod Italijo Koper ne imel nikake vloge in bi ga še v tem, kar ima, zadušil Trst.

Toda kaj takega se ni samo ne zgodilo, ampak tudi ne načrtovalo. Koprsko pristanišče je z beograjske strani diskriminirano in ovirano v razvoju. Slovenska pomorska družba pa deluje, ustanovljena komaj pred nekaj leti, v diskriminacijskih pogojih; paroplovne družbe na Hrvaškem, v času Rankovića pod srbskimi direktorji in danes v rokah beograjskega kapitala in direktcij, so ji odvzele najpomembnejše pomorske proge; slovensko pomorstvo je omejeno v svojem razvoju s strahotnimi davki. Unitaristični elementi seveda mislijo, da so ubili dve muhi na en mah, zadušili slovenski "nacionalizem" in poglobili slovensko-hrvaško nezaupanje. Dosegli niso niti eno niti drugo, pač pa prav nasprotno, vzbudili nevoljo nad tako politiko države, ki naj bi bila domača in dopustili nasproti italijanskim aspiracijam še vedno gospodarsko in idejno šibak obmejni prostor, česar tankovska parada po Kopru nikakor ni mogla prikriti. Druga strateška pomankljivost, ki se je pripetila Beogradu v Sloveniji, se je razodela ob razgrnjenih načrtih "Polar-ka," češkoslovaškega pobeglega generala Šejne letos, za vdor v severni del Jugoslavije, to je v Slovenijo, s strani čet Varšavskega zavezništva; čete bi naj v dveh dneh dosegle Ljubljano in Postojnska vrata, da bi s tem zaprle Jugoslaviji zvezo na zahod.

Strateška pomota je v tem, da je severozahodni kot Slovenije prometno gospodarsko odrezan kot, s praznjenjem prostora oziroma osredotočanjem prebivalstva edino v Murski Soboti; ta odprt prostor seveda tudi če bi bil močno poseljen in pozidan z malimi mesti in industrijami, ne bi mogel zadržati napada z Vzhoda, toda bil bi pripravljen na teritorialno obrambo, saj izkušnja kaže, da sovražne vojske ne zadržujejo bogve kako

oblikovitost zemljišča, kolikor gosto število naselij in infrastruktur, kjer je težko napredovati. Posebno neobljuden se kaže obmejni predel na tej strani Slovenije, ki so mu pred nekaj leti odtegnili iz Murske Sobotice tudi železniško zvezo, namesto da bi ga gospodarsko pospeševali, prebivalstveno krepili in mu z obmejno trgovino in prometom ustvarili osnovo za pospešni razvoj, ter ga navezali s sodobno prometno povezavo s slovensko notranjostjo.

In končno je jugoslovanska diplomatska in konzularna nerodnost po vojni ustvarila tudi iz Koroške sovražno središče velenemške gonje proti svoji državi, ko je dopustila nasilno asimiliranje in teptanje pravic koroških Slovencev, namesto da bi se zavzela za njih enakopravnost in razvoj. Mar je imel jugo-unitarizem res namen, da bi ob dokončnem potujčenju koroških Slovencev in Slovencev v Trstu omejil slovenstvo samo na Jugoslavijo, ga izoliral pred svetom in pojugoslovanil? Nemško nacionalni pritisk pa da bi mu služil za psihološki pritisk še vedno "nevarnega" nemštva pri sugeriranju edine slovenske možne rešitve pod Beogradom, za vsako ceno? Taki poskusi so vsekakor naivni in so prej ali slej spregledani.

Seveda bi bilo danes tudi na Koroškem drugače, če bi se Beograd že od vsega začetka brez odlašanja zavzel tudi za pravice koroških Slovencev, ki jih s svojim sopodpisom avstrijske državne pogodbe celo garantira. Potem mu danes ne bi bilo treba pošiljati not avstrijski vladi in bi bili odnosi med obema državama lahko iskreni in bi se poglobljali. In tudi ne bi bilo treba, da bi avstrijski socialisti strankarsko asimilirali toliko koroških Slovencev ter pustili, z včlanjenimi starimi nacisti, zastrupljanje vzdušja med obema državama. Spet je bila formalna neprednost pomembnejša od dejanske vsebine "napredne" avstrijske socialistične stranke.

Velenemštvo pa kljub koroškim dogodkom nikakor ne straš sedanje slovenske generacije, ki ni doživljala namčurskega pritiska v stari Avstriji in ki je poleg tega v veliki meri, oz. njen dobršen del, vzgojena v brez-narodnem duhu. Ta se celo čudi, da se koroški in primorski Slovenci ne asimilirajo, saj bi lahko takogovorili edino še tuj jezik, kar zlasti ljubljanski srajci eksotično zveni. S tem pa je v matični domovini tudi izpričan čut do lastne države. Pomenljivo kajne?

Tretja bomba na Koroškem ustvarja seveda vzdušje nadaljne zaostritve. Koroški Heimatdienst bo iz tega skušal skovati kar največ in ustvarjati množično protislovensko oz. protijugoslovansko psihozo. Vodja dr. Feldner je premišljeno obdolžil slovenske "ekstremiste" (beri: jugo-agente) in temu bo bolj ali manj prikrito pritegnil tudi nacionalistični tisk kot npr. razni Straussi v Nemčiji, neofašisti v Italiji itd., da ne govorimo o avstrijskem tisku, ki so ga neonacisti popolnoma uzurpirali in dokončno naščuvali avstrijsko javno mnenje proti Jugoslovanom.

Zadnja jugoslovanska nota avstrijski vladi je vsaj v slovenskih krogih vzbudila nekoliko več pričakovanja, da bo Beograd prenehal s politiko samospodkopavanja in bolje proučil razmere ob mejah in pri sosedah. Škoda bi bilo, da bi obvisel na tretjem svetu in njegovih gverilah, doma pa bi si dal izmakniti tla pod nogami.

-SP-

WATERGATE - NOVA SLEPITEV?

(Zaključek)

Zadnjič sem se ustavil pri Dolinarjevih stvarnih napakah. Huje je z njegovo splošno temo, odnosno z osnovnim namenom njegovega članka, ki skuša dokazati, da je "nekaj gnilega v deželi ameriški," da je sistem tisti, ki je zgrešen, v nasprotju s trditvami ameriškega tiska, da se je sistem v tem primeru obnesel ter odvrnil od države doslej največjo nevarnost uzurpacije oblasti s strani njenega najvišjega predstavnika.

Dolinar seveda ni sam v napačnem presojanju ameriškega sistema odnosno v skoraj popolnem nepoznanju njegovega resničnega bistva. Še več, Dolinar vidi neko podobnost med "kultom osebnosti in stalinizmom" in razpletom zadeve Watergate?

Ustanovniki ameriške demokracije so svoje namene opisali s preprostimi besedami: "Z namenom, da bi osnovali popolnejšo (more perfect-bolj popolno) zvezo. ... proglašamo mi, narod Združenih držav, naslednjo ustavo Združenih držav Amerike."

Nobenega visokodonečega govorjenja torej. Ljudje, ki so formulirali ustavo, so se zavedali, da dosednji sistem ni bil popoln ter da tudi sistem, ki so ga s svojo akcijo priklicali v življenje ne bo popoln, da pa je popolna in resnična njihova želja, da bi dosegli čimbolj popolno zvezo, s pomočjo dokumenta, ki so mu dali ime "Ustava Združenih držav Amerike."

In v tem je bistvo ameriškega sistema. Zavedajoč se nepopolnosti vsega, kar ustvari človeški razum, si ustanovniki niso domišljali, da so zaužili vso učenost in sestavili dokument, ki bo popoln. Pravtako si tega ne domišljajo pa tudi ne želijo današnji Američani! Ameriški sistem je osnovan na medsebojnem nadzorovanju treh vej državne oblasti, in prav v tem se je ob zadevi Watergate pakazala učinkovitost in aktualnost tega sistema!

Vse od druge svetovne vojne naprej, ko je Roosevelt verjetno dopustil japonski napad na Pearl Harbor, da bi omogočil vstop Združenih držav v vojno, je naraščala konfrontacija med izvršno vejo in zakonodajno vejo ameriške državne oblasti in v ta razvoj so bili zapleteni prav vsi ameriški predsedniki po Rooseveltu in nekateri pred njim. Do odločilne konfrontacije med obema vejama državne oblasti, se pravi med izvršno in zakonodajno, bi torej prej ali slej prišlo tudi brez zadeve Watergate. Ta afera je samo nudila najprimernejšo priliko za to konfrontacijo, pa tudi najmočnejši argument tisti šoli ameriške demokracije, ki je trdila, da je Kongres, to je neposredno od ljudstva samega izvoljeni organ državne oblasti, pričel izgubljati na moči in pomenu, v korist vse bolj avtoritarni izvršni oblasti, to je predsedniku Združenih držav.

Sistem sam, se pravi Ustava, ima torej glavni namen omogočiti medsebojno nadzorovanje treh vej državne

oblasti, zato so ustavna določila namerno skopa, ker s tem avtomatično zagotavljajo, da bi o vseh spornih vprašanjih, do katerih bi prišlo v bodočnosti, razpravljale vse v poštev prihajajoče institucije. Tako predvideva četrti odstavek drugega člena Ustave, tudi odstranitev predsednika z njegovega položaja: "Predsednik, podpredsednik, ali katerikoli civilni predstavnik Združenih držav, more biti odstranjen s svojega položaja potem, ko je obtožen in obsojen izdaje, podkupnine, ali drugih velezločinov ali prestopkov." - Samo to. Spomniti se je treba, da je ves čas, ko je bila zadeva Watergate v ospredju, tekla tudi pravna debata v čem je, odnosno kaj predstavlja "vele-zločin (high crime) in prestop, zaradi katerega je mogoče predsednika obtožiti, - pa tudi, da bivši predsednik Nixon še danes trdi, da ni zagrešil nobenega dejanja, zaradi katerega bi ga bilo mogoče obtožiti.

Nepopolnost sistema? Nikakor. Namerna nejasnost, ki zahteva podrobno debato med vsemi tremi vejami državne oblasti, ob sodelovanju "četrte sile," to je tiska, z namenom doseči specifično razsodbo v vsakem posameznem primeru. To načelo, povezano z načelom, da je vsakdo nedolžen, dokler mu krivda ni dokazana na nepristranskem sodišču, pa je osnova ameriškega pravosodnega sistema, in to taka osnova, da vzbuja zaupanje privseh, ki se znajdejo v njegovem kolesju.

Navsezadnje je bil prav ta "nepopolni sistem" tisti, ki je oprostil Danijela Ellsberga, človeka, kateremu je bila dokazana tatvina uradnih dokumentov. Ker pa je ena od vej državne oblasti prestopila dovoljeno mejo svojega delovanja, jo je druga pri tem ustavila in Ellsberg je bil izpuščen, obtožnica proti njemu pa umaknjena.

Američani namreč nočejo nekega "popolnega" sistema, Sistema, ki bi vse delil na črno in belo; sistema, ki bi nekega Ellsberga zdrobil iz enostavnega razloga, ker se je pregrešil zoper njega. Iz istega razloga se Amerika v kriminalnih procesih drži sistema porote, kjer navadni, celo neuki ljudje odločajo o krivdi ali nekrivdi, celo o življenju ali smrti obtoženca. In ko je pred tedni, pravosodni minister Saxbe, v govoru o naraščajočem kriminalu, opozoril na možnost, da lahko ta razvoj prisili državo do uvedbe vsedržavne policije, je to predstavil kot neko "odvratno" alternativo in ljudje so mu komaj verjeli, da misli resno.

In kako se je ta sistem obnesel v Nixonovem primeru? Ali, kot se vprašuje Dolinar: kako se je mogel v tem sistemu Nixon sploh uveljaviti?

Dolinar odreja vsak kredit "sistemu" ter navaja vrsto "slučajev," ki so v resnici zrušili Nixona. "Če Nixon ne bi snemal pogovorov v Beli hiši, bi bil še danes predsednik Združenih držav Amerike."

Toda vsi, kritiki in pristaši, bivšega predsednika so mnenja, da bi bil še danes v Beli hiši, če bi od vsega začetka priznal, da je storil napako, ko je svojim sodelavcem dovolil njihove "nočne ekskurzije." Dolinar sam pravi, da so Evropejci "ta svetopisemski srd, to moralčnost, to vihtenje velikih besed ob prisluškovanju po

telefonu in mikrofoni ter ob drobnih personalno političnih umazanijah absolvirali že pred Borgia, Richelieujem ali najpozneje pred petdesetimi leti." Tudi Amerika ni daleč za Evropo. Ni pa mogla odpustiti, da ji je njen najvišji predstavnik dolge mesece - lagal.

Sistem ali slučajnost? Sistem je bil tisti, ki je nočnemu čuvaju v poslopju Watergate narekoval, da prijavijo policiji zalepljeno ključavnico na enih od vrat v poslopju. Sistem je bil tisti, ki je Aleksandru Butterfieldu narekoval, da govori resnico in pove, da je v Beli hiši montiran magnetofonski sistem, ki avtomatično rekurdira vse razgovore. In slednjič, sistem je bil tisti, ki je sprožil kolesje pravosodnega postopka, da je slednjič zmlelo vse Nixonove proti-argumente in njega samega.

In kako se je Nixon sploh mogel uveljaviti v tem sistemu, odnosno, kakšen je ta sistem, ki dopusti vzpon nekega Nixona? Nixon je bil od prvih začetkov svoje politične karijere sporna osebnost. Očitati so mu, upravičeno ali neupravičeno, vse mogoče in nemogoče trike. Liberalni in levičarski krogi in tisk, mu niso nikdar odpustili, da je razkrinkal Algerja Hissa, nekdanjega visokega funkcionarja zunanjega ministrstva; nova levica mu ne more odpustiti Kambodže in Vietnamu ter nepopustljivega stališča do dezertirjev. Toda nihče mu ne odreja kredita za zunanje politične uspehe, za odločitve, ki so prvič po drugi svetovni vojni spet ustvarile aktivno ameriško zunanjo politiko, namesto pasivnega reagiranja na sovjetske poteze.

Amerika se je že dolga leta nazaj zavedla, da sedanje ali dotedanje stanje jedrskega mrtvila, se pravi ravnotežja, ki ga je mogoče vzdrževati samo z nenehnim oboroževanjem - ne more trajati v nedogled. Toda samo Nixon, s svojim renomejem absolutnega protikomunista, je mogel uvesti novo zunanjo politiko (od katere ima znatno korist tudi Jugoslavija), prelomiti z brezplodno tradicijo avtomatične konfrontacije in s tem odpreti nove možnosti, brez ozira na tveganja, ki jih spremljajo. Da ga je Amerika kljub temu zavrgla, dokazuje, da je -koncem koncev- ta sistem morda vendarle - popoln. Ali bolje: prav ta "nepopolni" sistem ni dopustil nobene druge rešitve.

Ob zaključku svojega članka, se ustavlja Dolinar tudi ob neki "mednarodni solidarnosti," ki naj bi se ob zadevi Watergate izpričala na dva načina: Nihče "ni zasadi zob v zlobno razpravo o temeljnih pomankljivostih ameriškega sistema" in drugič, nihče "ni skušal prodreti v jedro stvari - odkod Nixonova sabotaža zoper ustavnost in zakonitost ter zloraba oblasti."

"Temeljne pomankljivosti" svojega sistema odpravljajo Američani z ustavnimi dodatki in po zadevi Watergate so se že pojavili predlogi za nov dodatek, ki naj bi odpravil nekaj takih "temeljnih pomankljivosti." Nekako tako, kot skuša Jugoslavija graditi svoj samoupraven sistem in je zato dobila v 30 letih svojega obstoja menda že peto ustavo. (In naj si pri tem dovolimo še pripombo, da je določilo, ki po ustavi prepoveduje kapitulacijo, čudno podobno izjavi Adolfa Hitlerja v njegovem političnem "testamentu.")

Zloraba oblasti in sabotaža ustavnosti, tudi po Dolinarjevem mnenju ni noben ameriški monopol. Amerika je že torej pokazala, kako deluje njen sistem v takih primerih. Ostane zdaj na nekaterih drugih državah, da priznajo, da je tudi njihova oblast zlorabljen, da je tudi njihova ustavnost sabotirala in nato - pokažejo, kako njihovi sistemi odpravljajo te "temeljne pomankljivosti."

Dolinar je objavil svojo razpravo pred najnovejšim razpletom zadeve Watergate, to je, predno je predsednik Ford Nixonu oprostil vse prestopke, ki jih je, ali ki naj bi jih zagrešil v zvezi s to afero.

Nova temeljna pomankljivost ameriškega sistema? Ford se je seveda izpostavil vsem mogočim očitkom in bo moral nositi posledice te odločitve. Vendar obstaja upanje, da bo afera kljub temu do kraja razjasnjena, zlasti, ker se Nixon zdaj ne more umakniti pričevanju. Peti dodatek ameriške ustave namreč dopušča osumljencu, da ne priča, če bi bilo to pričevanje lahko uporabljeno proti njemu samemu. Ford se je postavil na stališče, da je Nixon, ko je osramočen odšel iz Bele hiše, sam nad seboj izrekel najstrožjo kazen, zato naj bi bilo v najboljšem interesu države, da se gordijski voz njegovega pravnega statusa preseka in omogoči, da se škandal dokončno prestavi tja, kamor spada - v zgodovino, Ameriki pa omogoči, da se posveti tistim problemom, ki zadevajo njeno prihodnost, ne pa preteklosti. V tem pogledu je s Fordom istega mnenja tudi večina Američanov, čeprav imajo pomisleke o tem, če je Ford izbral najboljši trenutek za svojo odločitev.

In slednjič, tista "mednarodna solidarnost," o kateri piše Dolinar, kaže, da je ostali svet v nekem "zamaknjenju" spremljal osebno tragedijo enega najspretnjših svetovnih državnikov ter ob tem nastalo agonijo Amerike. In ali ni bila prav ta solidarnost tista, ki je njemu samemu, Dolinarju, narekovala, da je napisal o celotni zadevi stvarno razmišljanje, (čeprav je tu in tam zdrknil v netočnosti ali napačno tolmačenje), ne pa kakšne zlobne, propagandne razprave, dasiravno je bila priložnost, - če uporabimo njegove besede, - "kot bi priletela z neba."

KLIC TRIGLAVA - Dvojna številka

Dvomimo, da bi se kdo začudil, če bi objavili, da zvišujemo naročnino Klica Triglava. Inflacija tako divja, da ne more ničesar obstati neprizadeto. So listi, ki so dvakrat dvignili naročnino v enem samem letu.

Ker ima odn. je imel KLIC TRIGLAVA zelo ugoden dogovor glede svojega tiskanja, njegovo izhajanje ni predstavljalo doslej posebnih problemov in je bil solventen. Toda še tako dober dogovor ne more nadoknaditi dejstva, da se je letos dvignila cena papirju 57% in da je s 1. januarjem napovedan nadaljnji dvig vsaj 10% poleg dviga cen električne struji, barvi, poštini itd. Z izdajanjem dveh dvojnih številk tekom leta in tretje to pot, smo nekako prebrodili težave in smo doslej mogli odložiti zvišanje naročnine. Treba je poudariti, da smo jo zvišali v vsej dobi KLIČOVEGA izhajanja - t. j. v dobrih 25 letih - samo dvakrat. Kako dolgo bo to šlo, ne vemo. Upamo, da bomo lahko vzdržali vsaj do prihodnjega zvišanja poštine, morda še z eno dvojno številko, če bo potrebno. Toda opozoriti moramo, da bo povišanje poštinskih stroškov nujno prizadelo tudi naročnino za KT, ko bo vsak mesec treba odrediti dodaten denar. Že zdaj prosimo naročnike blagohotnega upoštevanja in zvestobe stvari, ki jo zastopamo že toliko let. Uprava

Septembra meseca smo priobčili komentar našega stalnega so-delavca dr. Ljuba Sirca, kot ga je pripravil za bruxellesko konfe-rencio Mont Pelerin Society k vprašanju 'Blagostanje ali depresi-ja?'.
V današnji številki objavljamo dva njegova nadaljnja prispevka za to konferenco liberalnih filozofov, politologov in ekonomistov. Vsi trije prevodi: DL.

DR. LJUBO SIRCI: Komentar na

'Zahodno ocenjevanje borbe proti inflaciji v Vzhodni Evropi'

Problem inflacije na vzhodu in zahodu je tako zanimiv, da si nisem mogel kaj, da ne bi napisal ko-mentarja na referat ki ga je predložil Peter Wiles. Na široko vzeto, povsem se strinjam z njegovimi jasnimi argumenti, vendar pa želim komentirati nekaj podrob-nosti, ki bi jih mogli zajeti pod štirimi zaglavji.

1. POTLAČENA INFLACIJA NA VZHODU

Skorajda ne more biti nobenega dvoma, o tem, da so inflatorični pritiski v vseh komunističnih državah, da pa jim ne dovolijo odražanja v dviganju cen. Prese-netljivo bi bilo, če bi bilo drugače, ker vemo, da se leto za letom občutno večajo zaloge blaga, ki ga ni moč prodati in da vlagajo kapital v projekte, ki bodo za vse-lej ostali napol ali popolnoma neizkoriščeni. To je is-to kot Keynesovo kopanje jam in njihovo napolnjevanje s praznimi steklenicami; to ne proizvede ničesar, kar bi bilo uporabljivo in kupna moč, ki jo delavci zaslužijo s to operacijo, je normalno preusmerjena drugam, kjer potiska vse ostale cene navzgor. Položaj bi bil drugačen le, ako bi mezde že vnaprej prilagodili rezultatu, nem-reč dejstvu, da ostane del proizvodnje brez haska - kar pa je komaj moč pričakovati.

In tako se ljudje znajdejo z več denarja kot pa ga morejo potrošiti na uradnih trgih - in dokazi za to so: čakajoče vrste ljudi, ki nastanejo deloma zaradi slabe organizacije, v veliki meri pa tudi zaradi pomanj-kanja blaga po danih cenah, ki bi absorbirale povpraševanje, kakršnega dovoljujejo sprejete mezde. Privišek denarja je nato usmerjen v iskanje drugih možnosti na-kupa.

Richard Porter je - kot navaja Peter Wiles - mišle-nja, da ne more biti kakšnega previška denarne zaloge, ker bi se cene teh drugih možnosti nakupa tako močno dvignile, da bi ljudje bili kar zadovoljni z denarnimi previški. Enako kot Peter Wiles, jaz ne verjamem da je tako, čeprav na koncu ni tako važno, ali je previšek v zalogi ali v obtoku in utegne biti celo težko ugotoviti, kaj je eno in kaj je drugo. Če se v primeru svobodnih cen previški gotovine prilagodijo ravni cen, kaj se po-tem zgodi, kadar je več takih ravni? Ali se previški prilagodijo neki vrsti zapletenega povprečja?

To je že samo po sebi videti težavna stvar, ven-dar pa še ni vse. Kolhoški trgi in drugi črnoborzni trgi so ločeni in nikakor ne povezani; včasih ni lahko dobiti informacije o njih, in jih tudi ni lahko najti. Po drugi strani pa kolhozniki sami prav gotovo ne trošijo svoje-ga denarja za agrikulturne pridelke. Torej morajo najti

nekaj drugega: blago, ukradeno od državnih podjetij, protizakonito proizvedeno blago itd. In kako more človek prilagoditi svoj denarni previšek takim možnostim in vo-diti računa o tveganju, neredni ponudbi in podobnem? Na voljo mora biti veliko denarja, ki čaka na izredne priložnosti: vemo, da je od časa do časa kak podjeten mož ustreljen, ker je poskušal oskrbeti ljudem tisto, kar hočejo. Manjše proti-inflatorične tragedije pa se morda dogajajo bolj pogosto.

Vsakdo je tudi slišal o mladini, ki skuša kupovati zamenljivo valuto ali obleko ali nalive peresa od tujih turistov - del tega povpraševanja gre morda na račun povpraševanja po domačih produktih, toda znaten del utegne biti posledica denarja, ki ga ni moč porabiti drugače. Znano je tudi, da je država včasih razpisala posojila (izdala zadolžnice) zato, da bi posnela odvišni denar, toda ni mi znano, da bi se kak tak podvig zgodil v novejšem času.

Skratka: v komunističnih državah obstajata, kot je videti, precejšnja inflacija, vendar pa se ne odraža v dviganju cen temveč v nekoristnem denarju, ki išče bla-go, ki ga je težko najti. Problema inflacije niso rešili, temveč so ga porinili drugam, enako kot niso našli od-govora na brezposelnost, temveč so jo pretvorili v pri-krito brezposelnost - tako da ljudje opravljajo službo, ne da bi imeli veliko posla.

2. LAŽI — MARKSIZEM IN INFLACIJA NA ZAHODU

Na zahodu še ljudem "nikoli ni šlo tako dobro," dejansko, se povprečnemu državljanu še nikoli ni tako dobro godilo tudi kjerkoli drugje na svetu. Zlasti to ve-lja za Zahodno Nemčijo in Italijo, ki sta izšli iz fašistič-ne diktature in vojnega razdejavanja, pa sta tako hitro na-predovali; njuna visoka gospodarska rast ni bila potraten rezultat vedno novih investicij temveč plod dviganja potrošnje s čim manjšimi investicijami - to je, plod učinkovitosti. Večina drugih evropskih držav je bila tudi uspešna v gospodarskem oziru, nekatere prav v takem ob-segu kot Zahodna Nemčija in Italija, na primer Avstrija, Švica in skandinavske države, druge nekoliko manj. Vsekakor sta življenska raven in svoboda povsod občutno napredovali.

To je bil znak za splošen napad s strani laži — mark-sističnega stališča na tiste ustanove, ki so proizvajale tako blagostanje. To stališče imenujem laži — marksistič-no, ker gre tu za nekaj napačnega razumevanja oziroma ponovnega tolmačenja Marx-a, čeprav ni dvoma, da so v to zapleteni marksistični elementi. Marcuse in Gal-braith sta začela grmeti proti družbi množične potrošnje, čeprav je Marx obljubljal ne le množično potrošnjo tem-več brezmejno izobilje, in čeprav so delavci hoteli in še vedno hočejo več materialnih dobrin, med tem ko si razumniki belijo glave z okoljem in onesnaževanjem okolja. Za to zaskrbljenost čutim razumevanje, moram pa priznati, da to ni prva misel, ki pride na um na-vadnemu človeku.

Novi marksisti se niso mogli izreči za osrednje

načrtovanje, ker so vedeli kot vsakdo drugi, ki ima oči, da je osrednje načrtovanje proizvedlo veliko manj blaga kot razna socialna tržna gospodarstva. In za to so se začeli zavzemati za neumorno borbo proti vsemu, kar danes obstaja, tako da bi na razvalinah zgradili nekaj - nihče ne ve kaj, toda to da bo čudovita stvar -. Sedanje ustanove so proglasili za zastarele. Nezaslišana stvar je, da večina ljudi vozi le skromne avtomobile (tipa "1100" in "1300"), med tem ko imajo nekateri Bentley-je in Mercedese. Nespodobno je, da si kirurg z dolгими izkušnjami prilašča večjo besedo pri upravljanju klinike kot pa jo ima začasna čistilka tal. Vse je postalo dokaj nesmiselno toda kljub temu nevarno.

Eden od rezultatov tega načina mišljenja so bili študentski nemiri leta 1968 v Parizu. Delavski sindikati, levičarski socialisti in organizirani komunisti, ki poprej niso imeli dosti časa za zmešane študente, - so zdaj pridali svojo skledo. Popustil jim ni kakšen strahopeten buržujski politik, temveč sam de Gaulle, ki jim je naklonil 16 odstotno povišanje mezd. In to ni moglo voditi v kaj drugega kot v dvig cen in devalvacije franka naslednje leto. To je morda najotipljivejši primer o tem, kaj sedanja "politična inflacija" pomeni.

Podobni primeri so se dogodili širom po Evropi ter se razširili na Japonsko in celo Indijo. Miselnost v ozadju tega - če o tem sploh lahko govorimo - je zmedena, v najboljšem primeru. Med stavko premogarjev zadnjo zimo v Britaniji je neki rudar izjavil na televiziji: "Mi stavkamo zato, da bo lahko vsakdo v Britaniji imel višjo mezdo." Resnični rezultat stavke kakega močnega sindikata je, da ima vsakdo drugi nižjo plačo in da na koncu demonstrirajo vsi - bolničarke, učitelj itd.

Rudar na televiziji je verjetno slišal o odvišni vrednosti in izkoriščanju in je menil, da vsakdo lahko kaj potegne iz virov, ki jih drže zlobni kapitalisti. Verjetno nikoli ni slišal, da je Marx tudi rekel - v svoji "Kritiki programa Gotha," da delavci ne morejo prejeti vseh plodov svojega dela, ker jih je treba nekaj uporabiti za razširjeno reprodukcijo in kolektivno potrošnjo. Vse, kar ostane za porazdelitev, je dohodek kapitalistov, ki si ga ti niso zaslužili z vršenjem kake funkcije in ga bodo porabili za potrošniško blago.

In tega je zelo malo. V Britaniji bi mogli tistim, kar preostane od osebnih dohodkov nad 5000 funtov po obdavčenju, če bi to porazdelili, dodati 1 odstotek ostalim osebnim dohodkom, kar je malenkostno, če upoštevamo da so vse večje stavke in izgredi v podporo zahtev po nekako 20 odstotnem povišanju plač. Dobički ki jih družbe vlagajo nazaj v podjetje, niso pri tem vključeni, toda teh ni moč porazdeliti, ne da bi spravili v nevarnost proizvodnjo in prihodnjo gospodarsko rast.

Sploh pa še nikoli prej ni bilo toliko enakosti na zahodu kot zdaj, in to velja tudi za vse druge dežele; za Britanijo vsaj je te enakosti morda preveč. Po uradnih številkah ima Britanija približno enako porazdelitev osebnih dohodkov kot Sovjetska zveza, s to razliko, da v Britaniji del investicij še vedno izhaja iz osebnega varčevanja in da so v Britaniji vrhovni voditelji podvrženi stroge-

mu javnemu nadzorstvu, tako da jim ne spregledajo "obrobnih" доклад, kot se to dogaja v komunističnih državah. Ta položaj ni nič čudnega, saj sta Marx in Engels vselej smatrala enakost, ki presega odpravo zasebne lastnine proizvodjalnih sredstev, za malomeščanski predsodek, Albert Camus je tudi vedel, da obstaja napetost med enakostjo in svobodo¹ in da je treba najti kompromis.

Po mojem naziranju je tudi napetost med enakostjo in gospodarsko učinkovitostjo. Vem, da se Peter Wiles s tem ne strinja in da meni, da so stimulacije in gospodarska pobuda posameznikov, ki jih omogoča neenakost - nepotrebne. Po njegovem bi mogli izboljšati delovanje osrednjega načrtovanja na znatno višjo stopnjo in to bi upravičilo nadaljne izpodjedanje stimulatívnih plač in drugih dohodkov.

Spričo položaja, kakršnega sem orisal, ne ostane skoraj nič za ponovno porazdelitev in delavci ki stavkajo za zelo visoko povišanje plač - dejansko stavkajo drug proti drugemu. Seveda govore, da stavkajo proti vladi ali kapitalistom, toda to je le privid, ki ga propagira nauk, ki ima le malo opravka s stvarnostjo. Če dobijo delavci veliko povišanje, ga prejmejo na račun ostalega prebivalstva, ne samo kapitalistov; z metodami, ki jih uporabljajo, delajo nesrečne sodelavce in ne vlade. Kadar vlaki ne vozijo, čakajo po cele ure na peronih njihovih sodelavci in ne vladni ministri. Kadar je prekinjen električni tok, zmrzujejo v temi stari ljudje in otroci.

Človek dobi celo vtis, da stavkarji vedo, kaj povzročajo svojim stanovskim kolegom, toda jim ni mar za to. Slišal sem nekega drugega rudarja, ki je izjavil na televiziji: "Ne bomo popustili, dokler ne zlomimo države." Toliko je bilo govorenja o izkoriščanju in podobnem, da je to vcepilo ročnim delavcem idejo, da je njihova božja pravica prejemati več denarja kot pa ga dejansko in da se morajo zanj boriti, ne oziraje se na to kaj se zgodi celo njihovim lastnim tovarišem. Omenjanje izkoriščanja je dobra krinka za pomanjkanje solidarnosti, za sebičnost in brezobzirnost. Tu nosi levičarska agitacija veliko odgovornost.

Inflacijo tudi razpihuje dejstvo, da levica nima nobenega kriterija za to, kakšne naj bodo plače, razen to, da naj bodo višje. Govoriti, da naj vsakdo prejme plačo v skladu s svojim delom, ne pomeni nič, ker ni znane-ga merila o delu ali delovni sili.² To vodi v čuden položaj: tisti, ki so zaposleni v dobičkanosnem podjetju, terjajo, naj dobičke razdelijo med nje, med tem ko so delavci zaposleni v podjetjih, ki delajo izgube, terjajo enakost plač ali "mezdo dovolj visoko za življenje." Med rudarsko stavko v Britaniji v začetku leta 1972 je skupina

² L. Sirc: "Socializem in lastnina" in L. Kolakowski, ed. "Socialistična ideja", Weidenfeld & Nicolson, London '74 (v originalu: "Socialism and ownership" (Sirc), "The Socialist Idea" (Kolakowski))

¹ Camus, Albert: "The Rebel" (Upornik), Vintage Books, New York, 1962 ter priloge h "Gospodarskemu razvoju v vzhodni Evropi", L. Sirc, Institute for Economic Affairs, London 1969.

rudarjev razlagala na televiziji, da njihove mezde ne morejo biti omejevalne zaradi dejstva, ker premogovniki beležijo izgube; toda, ko so na to vprašali delavce iz avtomobilске industrije, ki so bili navzoči, ali so pripravljeni žrtvovati del dobička avtomobilске industrije za subvencioniranje rudarjev, je bil njihov enoglasen odgovor: "Ne. Ti dobički so naši." Človeku gre na smeh, toda položaj je preresen za to in vsi ti delavci rušijo gospodarstvo in svoje lastno blagostanje zaradi nevednosti, ki jo propagira ta agitacija in propaganda.

"Mezda dovolj visoka za življenje" je naravno vselej višja kot bruto narodna proizvodnja, porazdeljena enakomerno med delavce, in če vse drugo propade, se plačne razlike, ki jih terjajo razne kategorije delavcev, prav gotovo vrnejo na pozornico. Britanski strojevodje že dve leti zastrupljajo življenje svojih stanovskih tovarišev s stavko v podporo svojih plačnih zahtev, ki bodo obnovile stare odnose med plačami njih samih in drugih železničarjev. Zdaj je neko razsodišče prisodilo strojevodjem in njihovim pomočnikom povišanje plač v nekaterih primerih za 30 odstotkov, toda močno v prid strojevodjem. TIMES je poročal 12. avgusta: "Britanske železnice so soočene z novimi zahtevami od strani 150.000 železničarjev, ki hočejo držati korak s strojevodji." Skratka nihče ne more dolgo voziti pred drugimi v pogledu plač.

In to nima prav nobene zveze s kapitalizmom oziroma zasebno lastnino. V Jugoslaviji, kjer je vsa industrija "družbena last," se dogaja točno isto že dolga leta in je še bolj zapleteno zaradi fikcije, da so delavci sami podjetniki. To imenujem napačno predstavo, ker nihče ne more biti podjetnik samo v svojem prostem času; kajti ne oziraje se na talent, terja to opravilo premlevanje velikanskih množin informacij in njihovo razumevanje. Delavci sami po vsem videzu ne verujejo v to teorijo podjetništva, ker ne pristajajo na to, da bi bili nekateri delavci veliko boljše plačani zaradi "uspeha njihovega poslovanja." Delavci ali vstopijo v stavko, ali varajo ali store kaj drugega, da dosežejo plače, ki se dajo med seboj primerjati. Do leta 1969 je bilo približno 2000 stavk; tedaj se je stavkanje nekoliko poleglo zaradi policijske intervencije, resolucije, ki jo je sprejela stranka in strožje politike na splošno.

3. DECENTRALIZACIJA JE INFLATORIČNA

Komaj je moč trditi, da bi decentralizacija kot taka učinkovala inflatorično. Decentralizacija v 19. stoletju je celo tu in tam vodila v znižanje cen. Torej mora biti nekaj drugega, kar pojasnjuje razliko med osrednjim načrtovanjem in decentralizacijo.

Po mojem mišljenju je odgovor zelo preprost. Kjer koli imamo osrednje načrtovanje, imamo tudi državo, v kateri ni nobene neodvisne družbene skupine ali posameznika. Policija je nadvse čuječa in gleda na to, da prepreči kako širše nesoglasje. In to tudi mora delati, kajti sicer osrednje planiranje zaradi svoje neučinkovitosti in tiranstva ne bi trajalo dolgo. Vsekakor ne bi moglo uveljaviti sploh kako stabilnost cen. Razlaga za madžarsko

ali kitajsko stabilnost navzlic decentralizaciji je verjetno ista: v nobeni od teh dveh držav ni veliko priložnosti za neodvisne družbene sile ali celo neodvisno javno mnenje. Vsakdo je že slišal o kitajskih modrih mravljah in blaznem terorju kulturne revolucije. V Madžarski partija ni le trdno na oblasti, temveč se tudi zaveda Brežnevega nauka, ki bi jo ohranil na krmilu, tudi če sama ne bi bila prepričana, da nima božje pravice do obstoja. Na kratko, če imaš policijo, ki bo uničila sleherni znak neodvisnosti, potem lahko vsaj za nekaj časa vsiliš ljudem kakršnekoli mezde hočeš, ne samo mezde, ki se bodo dvigale počasneje kot produktivnost - kar so storili Stalin in pozneje nekateri njegovi nasledniki. Toda kdo hoče plačati tako ceno, da bi ustavil inflacijo?

Primer Jugoslavije je drugačen, ker ta ni le decentralizirala, temveč je tudi zrahljala politične kontrole in obenem priglasi nauk o mešanju pravice delavcev do dobičkov s plačilom v skladu z delom, kar je vse vodilo v zmešnjavo in eksplozijo osebnih dohodkov. Predsednik Tiro je začel privijati vijak že leta 1969, ko je gotovo zelo uspešno ustavil pretirane stavke, ki sem jih omenil že poprej. Svoje pozornosti še ni obrnil na inflacijo, ker ima polne roke posla s tem, da bi napravil red v pogledu nacionalizma, liberalizma, tehnokratstva in anarhičnosti, kajti je prestar, da bi mogel postopati s čemerkoli istočasno. In poleg tega bi moglo preveliko politično vmešavanje v gospodarstvo potisniti Jugoslavijo nazaj v neupogljivost in izmaličenje - v kar je zabredla nenudoma po vojni. Celo 20 odstotna inflacija je nizka cena za to, da se izognejo centralističnemu planiranju. In kolikor je stabilnosti, je to stabilnost okamenelega gospodarstva.

Po drugi strani pa svoboda in decentralizacija ne pomenita inflacije, kot dokazuje ne le 19. stoletje ampak tudi petdeseta in šestdeseta leta tega stoletja. Delavski sindikati in socialistične stranke so obstajali takrat prav tako kot danes, toda vodili so jih odgovorni ljudje, ki so potegnili nauk od Hitlerja in Stalina. In to odgovorno vedenje je prineslo lepe koristi njim in njihovim članom. Zdaj so ta nauk, kot kaže, pozabili ti voditelji in tudi del javnosti; zopet krožijo obnošena gesla. Uničimo vse, kar je podvojilo ali potrojilo naše realne mezde, zlasti še tiste hudobne podjetnike in upravnike - tako je videti, da govore. In v ta namen ne bomo uporabljali samo svoje lastne monopolne moči na trgu, temveč tudi lastno telesno moč, da bomo ustvarili pomanjkanje tega ali onega, med tem ko nihče ne sme nam samim odvzeti karkoli, kadar skušamo mi državo zlomiti. In vsakdo gleda z občudovanjem na herojske ročne delavce.

Dvomim, da bi to bila posledica "celotnega etosa kapitalizma, ki je, da zasledujemo lastne koristi do pretiranosti." Po mojem mišljenju je to prej rezultat napačnega ideološkega tolmačenja kapitalizma, čigar en primer je pravkar naveden citat.

Kdo lahko reče v dobri veri, da bi svoboden trg ali kapitalizem sploh kdaj zagovarjala tako sebičnost? Mislim, da so vselej govorili, da mora človek zasledovati svoj dobiček v okviru zakona in moralnosti. "Pacta sunt servanda" (pogodbe je treba spoštovati) je hrbtenica

kapitalizma; zakoniti red in neodvisna sodišča so izum kapitalizma, tovarniški nadzorniki in končno še Mednarodni urad za delo - vse to so organizirale kapitalistične vlade. Protestantovska etika, na kateri temelji kapitalizem, kot je to včasih rečeno, je etika dela ali službe, pa četudi so pri tem pričakovanja na otipljivo odškodnino zato. Vendar pa ta nagrada ni bila toliko uporabljena za lastno razkošje, kot za nadaljne investicije po geslu "accumulate, accumulate" (kopičite, kopičite), o čemer govori Marx.

Dobički niso bili zasluženi s "skrajno sebičnostjo" ampak s proizvajanjem tistega, kar ljudje hočejo imeti na najcenejši način. Kapitalizem sam je skušal odpraviti napačne monopolistične dobičke, četudi ti niso na splošno zelo važni. Sistem je deloval - Marx sam je bil pol občudovanja zanj: "Buržuazija je v dobi svojega vladanja borih sto let ustvarila večje in močnejše proizvodne sile kot so jih vsi predhodni rodovi skupaj." Nato je ugibal o tem, kakšna bo družba takrat, ko bo popolna - med tem ko nas naše izkušnje uče, da ni nič popolnega. Med tem pa je "buržuazija" še naprej nadaljnih sto let proizvajala blago v celo večjem obsegu. Dejansko se je značaj tega nekoliko spremenil, mnogi aspekti terjajo popravek, toda temeljna smer je ostala ista: učinkovitost v proizvodnji dobrin za množice in to ob spoštovanju zakonov in ob natančnem nadzorstvu ki ga vrši javnost nad slehernim napačnim korakom. Peter Wiles pravi, in v tem se strinjam z njim, da celo največja trgovska družba ne more kršiti državnih pravil oziroma prezirati javnega mnenja.

Kršenje pogodb in zakonov je orodje v rokah raznih "demokratskih" študentskih gibanj, skratka "novih barbarov"; njihove metode so tudi to, da označujejo "delo" za psovko; da širijo zaničevanje do drugih oseb, zagovarjajo popolno uničevanje in preziranje koristi drugih oseb. Vsi smo že slišali govorenje, da je moralno vse, kar služi revoluciji - upostavitvi utopijske popolne družbe; nekatere vlade pri tem ne spoštujejo niti svojih lastnih zakonskih določil. V sedanjo krizo, vključno inflacijo, nista vodila kapitalizem ali svobodni trg, temveč je do tega prišlo zaradi preziranja vseh predpisov civilizirane družbe.

4. GOSPODARSKA TEORIJA IN INFLACIJA STROŠKOV

Peter Wiles oslanja svojo razlago inflacije stroškov na razliko med ortodoksno mikro-ekonomijo in Oksfordsko mikro-ekonomijo; prejšnja temelji na maksimiranju dobičkov, slednja pa na stroških, tako da so na kratko dobo cene postavljene administrativno z določeno mero strpnosti in nihanja. Toda, dolgoročno, temeljita oba ta prijemata na tržiščih in zato ne moreta pojasniti, kaj se dogaja v tem trenutku. V stavki rudarjev je šlo za zahtevo, ki ni imela nobenega opravyka s trgom katerekoli vrste in ni bila podprta od monopolne oblasti temveč od grožnje z odtegnitvijo goriva za državo in z njenim uničenjem. Z drugimi besedami, vsa previdevanja gospodarske teorije so napačna v takih primerih, ker gospodarska teorija predvideva, da bodo ljudje sprejeli sodbo trga oziroma vsaj neke oblasti. Sedanji

stavkajoči pa tega ne sprejemajo, kot sem že omenil poprej.

V milejši obliki so tako stanje odkrili v Jugoslaviji v zgodnjih šestdesetih letih in sam sem o tem pisal leta 1966. V Jugoslaviji je preziranje trga obstajalo v glavnem v izposojevanju od bank brez odplačevanja, oziroma v splošnem preziranju dolgov. Vlada ni zapirala podjetij, kar lahko človek razume - in je bila zato brez moči. Na zahodu zavzema to zdaj veliko okrutnejšo obliko. Jugoslavija nikoli ne bi dopuščala, da bi rudarji ali delavci po elektrarnah ustavljali gospodarsko dejavnost v državi.

Po mojem mišljenju ni nič izrecno britanskega v sedanji krizi in zato bi moglo biti naziranje Petra Wilesa nekoliko čudashko. Nekaj pa vseeno drži; stališče britanskih ekonomistov do denarja in inflacije je bilo veliko bolj prizanesljivo kot drugje. Točno se spomnim, kako se je neki angleški ekonomist prezirljivo nasmešnil, ko sem pred desetimi leti dejal, da inflacija preprečuje gospodarsko računanje, to je optimalno dodeljevanje gospodarskih virov. Videti je bilo, da je edino, kar je storila, bilo to, da je jemala kupno moč od tistih, ki so bili dovolj nespametni, da so štedili denar.

Ne vem točno, kaj bi rekel k izjavi Petra Wilesa o "maksimiranju dohodkov na osebo s pomočjo neodvisnih delavskih svetov na jugoslovanskem trgu." Ali pri tem meni, da bodo sveti poskušali dvigniti "osebni dohodek" na vse načine, ali pa da je posebna pot k inflaciji v ilirski firmi, ki je zrasla na obali Pacifika. S prvo verzijo se strinjam, z drugo pa ne, ker ne vem, kaj pomeni. Dejansko mislim, da ni veliko ilirskih podjetij v Jugoslaviji; zame je celo teoretična konstrukcija pod sumnjo.

Delavski sveti, razen če jih sestavljajo ekonomisti in tehniki, ne "maksimirajo dohodkov na osebo," ker ne vedo, kaj to pomeni. Človek se ne nauči trgovske ekonomije na večernih tečajih po štirih letih osnovne šole. Nadalje, gledano dolgoročno, je "maksimiranje dohodka na delavca" isto kot "maksimiranje donosa kapitala," dejansko je isto kot maksimiranje dobičkov, na kratko. Bilo bi nekaj drugega samo, če kapitala ne bi mogli vložiti v druga podjetja, ne da bi ga izgubili za vselej, ko bi delavski sveti morali vlagati nazaj v podjetje, ne oziroma se ne donos kapitala, ker bi to dvignilo dohodek na osebo in morebiti tudi osebne plače. Toda od leta 1971 morejo jugoslovanska podjetja investirati v drugih in biti deležna njihovih "dobičkov." Kratkoročno obstajajo trdni dejavniki in dejavniki ki so spremenljivi. In kaj naj delavski svet stori: ali naj spreminja trdno določene dejavnike? Ali pa del spremenljivega dejavnika (ena skupina delavcev) odpusti drugi del spremenljivega dejavnika (druga skupina delavcev)? To se dogaja v Jugoslaviji samo po precejšnjem vzpodbujanju.

Kar zadeva odsotnost monobanke v Jugoslaviji, je še hujše kot to. Zvezne države - od Švice do Združenih držav Amerike - si belijo glave s pluralnostjo proračunov vse od Keynesa dalje. V Jugoslaviji tisti, ki so odločni pristaši samoupravljanja, niso bili zadovoljni z ločenimi

proračuni za federacijo, republike in komune, od katerih vsak s svoje strani pritiska na banke za posojila; proračune so razcepili tudi v množico raznih proračunov za administracijo, šolstvo, socialno zavarovanje itd. Celo strokovnjaki v Organizaciji za gospodarsko sodelovanje in razvoj so se dali zvoditi od tega fiskalnega labirinta in so poročali, da ima Jugoslavija proračunski previšek, v resnici pa je bil previšek le v administrativnem proračunu in za ostalo so denar naglo na novo tiskali.

Končno še uvožena inflacija. Ne more biti nobenega dvoma, da vodi povišanje cen uvoženega blaga v primanjkljaj, ki ga je moč ozdraviti le z zmanjšanjem domačih izdatkov.³ Bolj inteligentni ljudje med sindikalnimi voditelji priznavajo to, toda dodajajo, da je dolžnost na ramenih bogatih, da zmanjšajo svojo potrošnjo, ne pa na ramenih članov delavskih sindikatov.

Ker pa znašajo osebni dohodki po odbitih davkih le nekaj več kot en odstotek kosmatega narodnega produkta, je na dlani, da zmanjšanja za 4-5 odstotkov, ki ga na primer povzroča povišanje cen nafte, nikakor ne morejo nositi "bogati." Toda vlade se tako boje delavskih sindikatov, da si raje na veliko izposojajo v tujini, kot pa da bi dopustile padec menjalnega tečaja. Da je to, gledano dolgoročno, na škodo sindikatov samih, ni treba še posebej poudarjati. Toda ideološke zmedenosti je takšna, da nekateri ljudje ne morejo razumeti, da je nemogoče živeti v nedogled na račun ostalega sveta.

In to jim seveda ne brani terjati, naj bi dajali obilno pomoč deželam v razvoju, ne na njihov račun, temveč na račun bogatih. Obenem so tako slepi, da so zadovoljni, če mora njihova država plačevati gospodarsko ceno, samo da je ne plačuje Evropejec ali Američan. Dejstvo, da je kosmat državni produkt na osebo v Saudski Arabiji najvišji na svetu, nič ni mar tistim, ki jim žele dobro in odobravajo dvig cene nafte. Tudi jim ni mar, da je to skoraj v celoti "nezaslužen dohodek," ker znašajo stroški črpanja nafte, ki se prodaja za približno deset dolarjev, le nekaj novcev (dim). In tako uvozne cene niso v celoti plače drugih ljudi, toda v normalnih primerih so.

Tudi ni res, da bi visoke uvozne cene nujno pomenile inflacijo kje drugje. Te lahko pomenijo preprosto to, da se je spremenil stroj povpraševanja ali da je svetovna prožnost dohodkov, kot je izražena v povpraševanju za nekaterimi dobrinami, višja kot pa je prožnost ponudbe. Inflacija nastopi le, kadar prebivalci kake države nočejo uvideti spremembe v relativnih cenah. Po drugi strani pa so Združene države izvažale inflacijo od zgodnjih petdesetih let s tem, da so delile pomoč in izvažale kapital, ne da bi znižale domače

realne dohodke ali pa vsaj dovolj zajezile svojo gospodarsko rast tako da bi izvedle prenos - namreč da bi blago sledilo denarju.

Toda ali vse to pomeni da "komunizem ščiti svoje gospodarstvo pred uvoženo inflacijo stroškov." Komunizem v političnem smislu morda že, toda komunistično manipuliranje zunanje trgovine in menjalnih tečajev prav gotovo ne. Če se uvozne cene kake komunistične države dvigajo, mora ta bodisi več izvažati, da ohrani ravnotežje v zunanji trgovini, ne oziraje se nato, kakšen je administrativni sistem, skozi katerega poteka zunanja trgovina. To pomeni, da je treba domačo potrošnjo zmanjšati, pa naj bodo cene take ali dugačne. Reakcije delavcev ne ustavijo s kakimi odličnimi gospodarskimi ureditvami, temveč s pomočjo političnega sistema.

Res pa je tudi, da so komunistične države manj odvisne od zunanje trgovine. V primeru Sovjetske zveze je to manj važno, ker je tam veliko možnosti za delitev dela v notranjosti države; toda v primeru vzhodno-evropskih držav pomeni omejevanje zunanje trgovine, to da se morajo občutno odrekarati koristim, ki jih prinaša zunanja trgovina, zato da ne bi trpele kako zmanjšanje teh koristi pozneje. Mislim da to ni kdo ve kako pametna ureditev. Na splošno je komunistično zdravilo v zunanji trgovini slabše kot pa bolezen - vse vzhodno-evropske države so si močno želele na novo uvesti čim več zunanje trgovine, da bi tako mogle premagati togost in potrato, ki ju prinašata zanje osrednje načrtovanje in avtarkija.

Te države ne težijo v smeri svobodne trgovine in zamenljivosti valute v dobro kapitalističnega sistema, temveč zato, ker jim to prinaša dobiček, o katerem lahko vzhodna Evropa sanja. Če se ljudje vedejo normalno, namesto da bi se vedli kot norci, sploh nimajo visokih stroškov. Navzlic morda pretirano togemu sistemu Mednarodnega monetarnega sklada, je zunanja trgovina delala čudeže za zahodno Evropo v petdesetih in šestdesetih letih. Niti gibanje vročega denarja ne spremeni slike. Če so bile Britanija in Združene države Amerike preobložene s kratkoročnimi terjatvami, potem je to njihova lastna napaka. Zakaj so venomer poskušale trošiti več kot pa so proizvedle? Pred prvo svetovno vojno so bili funti v tujih rokah bančni krediti, ne pa tuje vloge v Londonu. Seveda je treba reči v prid Britaniji, da je uporabljala mnogo svojih tujih dobroimetij za financiranje dveh svetovnih vojn.

Človek se tudi ne more preveč jeziti zaradi umikanja šterlinga iz Londona v času krize. To je denar, ki ga dežele v razvoju in druge države posojajo Britaniji. Zakaj naj bi te financirale Britance oziroma njihovo pretirano potrošnjo (kar velja tudi za druge države) z držanjem valute, ki izgublja na vrednosti? Zanimivo bo videti, kaj bodo delavski sindikati storili, kadar bodo Arabci odklanjali posojanje denarja, razen če bo njegova vrednost jamčena, oziroma ne bodo hoteli vlagati kapitala razen v primeru, da ta donaja krepke dividende. Lahko je varati male domače varčevalce denarja, vendar pa je to težje v primeru eksotičnih kapitalistov.

³ Več o tem v delu L. Sirca "Outline of international finance" (Oris mednarodnih financ), Weidenfeld and Nicolson, London, in Halsted Press, New York 1974, zlasti še poglavje o monetarističnem prijemu.

Se nekaj besed o madžarskem davku na pretirano visoka povišanja plač. Čemu bi naj to bilo kaj boljše kot enostavna plačilna politika, razen če ima oporo v politični sili? Upori zaradi davkov niso naznani, in vsaj en primer je, ko so švedski delavski sindikati visokih državnih uradnikov in častnikov vojske odklanjali pogajanja na osnovi povišanj plač pred odbitjem davkov. Zahtevali so informacije o tem, koliko več bi dobili po odbitju davkov in so svetovali vladi naj si plača take davke, kakršne hoče.

Prav nobene druge poti ni iz sedanjega položaja kot to, da vsakemu glasno in jasno povedo, kaj delajo. Vsakdo se bo moral sprijazniti z našim nepopolnim svetom in živeti v njem dobro kot se pač da, namesto da veruje v pravljice o strahotnem izkoriščanju in hlepeti po popolni družbi, ki ne ostaja razen v ideoloških pravljičah za uspavanje.

Dr. Ljubo Sirc:

Položaj nerazvitega sveta

Zadnja tri desetletja so postavila na laž mnoge bajke o nerazvitem svetu. Takoj po vojni so skoraj vsi menili, da je moč premostiti tehnično in gospodarsko zaostalost s prenosom kapitala, - in to čim več, tem boljše, - od razvitih držav v tiste, ki so zaostajale. Dvomim, da še mnogo ljudi to verjame danes. Nato je prišla bajka o rešitvi s pomočjo izobraževanja, ki se je izjalovila prav tako porazno kot rešitve s pomočjo prenosa kapitala.

Nekatere države, zlasti Indija, se niso zadovoljile z modo pričakovanja, da bodo kapitalni prenosi vse rešili, temveč so tudi upale na silno visoko gospodarsko rast, izvirajočo iz posebnega vzorca investicij.

Ni treba še poudariti da so bile države, po katerih so se vzgledovale, Sovjetska zveza in nekaj njenih sate-litov in partnerjev. Položaja v Sovjetski zvezi niso poznale in tudi niso hoteli poslušati tistih, ki so ga poznali. Rezultat je bil, da so investicije, ki so bile osredotočene na peščico projektov z veliko kapitalno osnovo, ustvarjale le malo delovnih mest, tako da obstoja zdaj obširna brezposelnost po mestih.

Ko bi poslušali resne analitike, bi lahko vedeli, da Sovjetska zveza tudi trpi zaradi brezposelnosti, pa četudi je ta prikrita. Ljudi najemajo, pa če je zanje delo ali ne in tako je približno 20 odstotkov zaposlenih ljudi le privesek delovni sili, proizvodnja je neučinkovita in mez-de so nizke. Sovjetski matematik - ekonomist Kantorovič je izračunal, da znaša izguba od 30 do 50 odstotkov bruto narodnega produkta. Te metode ohranjanja " polne zaposlenosti" ne morejo uporabiti v Indiji, kjer so socialisti organizirali pristne delavske sindikate, med tem ko jo z lahkoto uporabljajo v komunističnih državah, kjer so delavski sindikati prenosni trak za partijo.

Zdaj že zagotovo vemo, da ni enega samega odgovora na probleme o gospodarskem razvijanju dežel. Če se naj gospodarstvo kake države pomika naprej, morajo biti istočasno izpolnjeni mnogi pogoji: izobrazba, strokovna izkušenost, znanje, pobuda, kapital. Navzlic vsemu pa so se nekatere dežele le potegnile iz gospo-

darskega zastoja navzgor h gospodarskemu napredku v zadnjih dvajsetih letih, kar komaj preseneča, če upoštevamo, da so bile sedanje napredne države še revne po današnjih merilih pred 200 leti. Torej mora obstajati možnost gospodarskega napredovanja, čeprav tega ni moč ustvariti z osrednjim načrtovanjem, oziroma z državnim prevzemom gospodarstva. Rast potrebuje milijone malih odločitev, ki ne morejo biti osredotočeni v rokah kake načrtovalne komisije ali kake uprave za podržavljeno industrijo. Take odločitve prihajajo iz množice človeških možganov in hotenj - za kar lahko daje vlada vzpodbudo, česar pa ni zmožna sama nuditi.

KRIVICA, ZAVIST ALI MANJVREDNOSTNI KOMPLEKS?

Žalostna poteza sodobnega časa je, da ljudje slabo razumejo to potrebo po pluralni pobudi in to velja celo za razvite dežele, kjer so uspešni poslovni ljudje in upravniki pod splošnim napadom, kar se mora odražati v občutni izgubi za gospodarstvo in prebivalstvo. In ta napad na osebe, ki kažejo gospodarsko pobudo, pravzaprav ni povsem proti-kapitalističen. Nanj naletimo tudi v komunističnih državah, predvsem v Jugoslaviji, kjer so ti ljudje prišli v ospredje zaradi procesa decentralizacije. Od časa do časa se pričinja kak politik ali kaka skupina študentov zaletavati v nje, nakar postavijo komisije, ki preiskujejo izvor njihovih počitniških domov ali avtomobilov. Ni videti, da bi jim zavidali le njihove višje dohodke, ampak jim zavidajo tudi njihove večje talente. Od njih zahtevajo, da bi bili "enaki" toda ti ne morejo v tem ustreči, ker pač imajo sposobnosti, kakršnih drugi nimajo. In čeprav drugi ljudje potegnejo vsaj toliko koristi od njihovih talentov kot jih imajo oni sami, pa jih oblasti "ponižujejo" - samo da ustrezajo zahtevam nekaterih politikov, vključno sindikalnih voditeljev, - ki sami nimajo istih talentov in katerih nagrade za uspeh so drugačne. In to nerazumevanje vloge podjetnikov se širi iz ene v drugo nerazvito državo. Ena razlaga brezposelnosti v nerazvitih državah kot je na primer Indija, je da primanjkuje povpraševanja po dobrinah, kar da izvira iz sedanje porazdelitve dohodkov. Seveda ta trditev ni utemeljena, toda načrtovalci nočejo priznati, da vlada brezposelnost zato, ker so izbrali napačni "organični sestav kapitala," da uporabimo marksistično izrazoslovje. In tako se zdaj morda pripravljajo, da uničijo tako stimulacije kakor tudi orodja podjetnikov. Ne smemo pozabiti, da podjetniki ne morejo delovati, če jim odrekaajo finančna sredstva za delo.

In tudi tu naletimo na tendenco posnemanja v nekaterih razvitih državah. Najprej so odločili marginalni dohodninski davek tako visoko, da se nikomur več ne izplača veliko zaslužiti; in zdaj hočejo še nekatere vlade na novo porazdeliti premoženje, ki že tako proizva-ja le majhen, če sploh kakšen donos. Kar zadeva dohodek, se položaj ne spremeni veliko, če porazdeliš stroje, katerih donosi so okrnjeni. Če jih kdo hoče prodati kakim drugim osebam v isti državi, se mora ta druga oseba odpovedati potrošnji in pomaknemo se nazaj k neenaki porazdelitvi premoženja. In potem je še vprašanje upravljanja premoženja; ne zadostuje, da ga samo imaš. To upravljanje terja nabiranje podatkov, kar zahteva časa in tako tudi predpostavlja neko delitev dela.

Pomniti je tudi treba, da nekatere države v razvoju zdaj služijo veliko bogastva z izvažanjem surovin in zlasti še nafte. Dejstvo, da ne morejo porabiti dohodkov, je še en dokaz o tem, da kapital sam po sebi še ne pričinja oziroma ne ohranja gospodarskega razvoja. In tako smo zašli v protislovje bogatih nerazvitih držav; ki zaradi postavljanja visokih cen povzročajo še večjo revščino v drugih nerazvitih državah. Upajmo, da bodo slednje zahtevale pomoč od bogatih, ki jim je bogastvo nenadoma padlo v naročje in ne od tistih držav, ki so si ga prislužile s potrpežljivimi napori prek desetletij in stoletij.

Neprebavljivi dohodki od prodaje nafte postavljajo še en problem. Ne more biti dvoma o tem, da bodo cene nafte zopet padle v sorazmerju z drugimi. Toda tudi če bodo padle za polovico, bo nekaterim petrolejskim državam ostal odvišni denar, ki ga bodo hotele investirati ali pa ne koncu koncev ne bodo imele več interesa prodajati nafte. Že se pritožujejo nad izgubljanjem vrednosti denarja, ki ga prejema in so ga pripravljene investirati, toda jih prav nič ne privlačujejo tvegane investicije, ker so njihovi donosi nizki. Ali se ne bodo morda naveličale dobavljati nafte, katere izkupički izgubljajo vrednost skoraj nemudoma?

Kaj bodo torej storili borci za enakost, ki jih je na pretek v razvitih državah? Ali bodo še vnaprej naglasi podjetnikom kazenske davke ne samo na njihove dohodke ampak tudi na premoženje in terjali vedno višje mezde za delavce? Ta druga metoda očito ustvarja dodatne primanjkljaje v plačilni bilanci in daje več denarja v roke nekaterih srečnih držav v razvoju. Kaj se bo zgodilo, če bodo tisti, ki imajo denar, pripravljeni posoditi ga samo pod pogojem, da njihovi dobički ne bodo preveč obdavčeni oziroma razjedeni zaradi pretiranih zahtev po višjih mezdah?

Vojsko bodo služili doma

V domovini ne skrivajo zaskrbljenosti zaradi dejstva, da se tako malo slovenskih fantov odloča za aktivno poklicno službo v jugoslovanski vojski. Kot je zdaj razkril generalpolkovnik Rudolf Hribernik, poveljnik slovenskega glavnega štaba za vseljudsko obrambo, je bil podpisan sporazum med zadevno oblastjo v Ljubljani in Beogradu, da bo lahko vsak slovenski fant, ki se bo odločil za službo v JLA, do konca svojega življenja služboval v Sloveniji, bodisi v enotah teritorialne ali operativne vojske.

V Jugoslaviji se razburjajo, ker so španske oblasti izpustile iz zapore oba morilca veleposlanika Roloviča v Stockholmu (leta 1971 sta ga ubila in bila kasneje 1972 izpuščena, ko je druga ustaška skupina ugrabila švedsko letalo in zahtevala izpust obeh morilcev ter svoboden, 'plačan' odhod iz Švedske). Vseh pet je tedaj sprejela Španija. Obema morilcema je bilo kot političnima borcecema dovoljeno oditi v Paragvaj, ugrabitelj letala pa so prejeli lažje zaporne kazni, ki jih utegnejo še zmanjšati. Jugoslavija obsoja "spodbujanje mednarodnega terorizma" a pozablja, da ga je v arabskih primerih često odobraval.

Londonški OBSERVER piše, da Tita skrbi rastoč nemir med delavstvom zaradi 32% inflacije in 48-urnega štrajka v splitski luki, ko so luški delavci protestirali proti dvigu cen živilom.

Novi gen. konzul v Trstu je vipavski domačin Ivan Renko (r. 1922). Bil je sekretar ideološke komisije CKZKS.

KULTURA IN OMIKA

Zbirna SPECTATOR

Pesnik Cene Vipotnik bi bil v začetku novembra praznoval svoje šestdesetletnico, če ga ne bi smrt iztrgala iz ustvarjalnega dela že več kot pred dvema letoma. Cankarjeva založba, kateri je bil umrl Vipotnik dolgoletni urednik in ki je izdala njegovo zbirko "Drevo na samem," je želela počastiti Vipotnikov jubilej z izdajo pesnikove zapuščine. To delo bo v kratkem na knjižnem trgu, njegov urednik pa je pesnikov prijatelj univ. profesor dr. Jože Kastelic.

V začetku novembra je balet ljubljanske Opere gostoval v zapadni Nemčiji. V Duesseldorfu in Duisburgu je predstavil "Nino," balet na glasbo Danila Švare. Iz poročil o predstavi mi ni čisto jasno, če se je balet res dobro obnesel. Za predstavo v Duisburgu pravijo "da je bila nekoliko slabša od prve" v Duesseldorfu, za prvo pa vedo povedati da je Budimir Lončar, jugoslovanski ambasador v ZRN govoril "samo v superlativih," Seveda niso povedali kakšne so kvalifikacije tovariša ambasadorja, da daje mnenje o baletu, o diplomatskem jeziku pa vemo vsi. Drugo stvar, katere ne razumem, je poročilo, da so vstopnice za predstavo v Duesseldorfu bile razprodane, "vendar pa avditorij zvečer ni bil popolnoma zaseden."

Nagrado ki je že četrtrič podeljuje Upravni odbor Društva slovenskih skladateljev najzaslužnejšemu izvajalcu slovenskih del, je letos dobil čelist Ciril Škerjanc.

Nadaljnje izhajanje 'OBALE', revije za takozvana družbeno-ekonomska vprašanja in kulturo, katero je pred leti ustanovila obalna konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, je zaradi finančnih težav postalo zelo pereče. Revija je obveščala o številnih vprašanih slovenske obale in hkrati posredovala literarna in likovna prizadevanja s tega območja. Doslej je izšlo 25 števil, a v zadnjih letih so se nakopičili tolikšni dolgi, da jih razpoložljivi viri financiranja več ne morejo dohajati. Lani je republiška kulturna skupnost prispevala 10 starih milijonov, letos prav tako, vendar tokrat pod pogojem, da se vse tri revije s Primorskega, 'OBALA', z Goriškega 'SREČANJA' in idrijski 'RAZGLEDI' združijo.

Beograjska univerza ima letos velike težave z ogromnim številom brucov. Npr. na stomatološko fakulteto, ki je ločena od fakultete za splošno medicino, se je prijavilo kar 470 študentov, na fakulteti pa lahko študira samo 300 brucov. Na študij prava se je prijavilo več kot 1.500 novincev, sprejmejo jih pa lahko samo 800. Na ekonomsko fakulteto se je vpisalo 700 maturantov, med njimi 300 odličnikov, sprejeli jih pa bodo samo 500. Inflacija novih študentov je tudi na fakulteti za likovno umetnost; prijavilo se jih je 192, sprejeli pa jih bodo samo 35. Isto velja tudi za druge fakultete. Tako se bo hočeš nočeš marsikateri bruc moral odločiti za študij na fakulteti v notranjosti, npr. Kragujevac, Niš, Bor, Novi Sad, Priština in na drugih.

Od meseca do meseca

KOMUNISTI O GOSPODARSTVU

Predsedstvo CK ZKJ je 30. septembra razpravljalo o gospodarskih vprašanjih. Sekretar v izvršnem komiteju Vojo Srzentić je v uvodnem govoru dejal, da je "naraščajoča inflacija... eden najbolj perečih ekonomskih in političnih problemov" in "ukrepanje zoper naraščajočo inflacijo je naša najvažnejša naloga." Boj proti inflaciji vsebuje "odpravljanje bistvenih vzrokov, ki jo porajajo, vsebinsko razvijanje socialističnih in samoupravnih odnosov na temeljih ustave, hitrejša razreševanje strukturnih neskladnosti v gospodarstvu, učinkovitejše delo za izpolnitev gospodarskega sistema, sprejemanje in uresničevanje skupne razvojne politike" in napor za povečanje produktivnosti, izkoriščanje zmogljivosti in varčevanje. Srzentić je opozoril na naraščanje cen, zaradi česar "so tu nujni odločnejši ukrepi," vključno dogovori o politiki cen in učinkovit sistem družbenega nadzorstva. Spet enkrat se je obregnil ob zunanjo trgovino, ker da ZK še "ni izposlovala odločnejših ukrepov za to, da bi naša trgovinska mreža sodobnejše in bolj organizirano nastopala v tujini in bi preprečili razne zlorabe."

"V nasprotju z jasnimi političnimi stališči" so se povečali davki in so obenem narasli javni izdatki, kar je pospeševalo inflacijo, je rekel Srzentić. Vzrok je videl v tem, da se "še naprej reproducirajo stari odnosi." Taki stari odnosi so tudi krivi, da del dobička ("sredstev razširjene reprodukcije") še naprej odteka v trgovino, banke in druge denarne ustanove. Zmanjšanja inflacije "ni mogoče doseči s posplošenimi pozivi, temveč je treba natančno ugotoviti, na katerih mestih in kaj moramo konkretno narediti, in za to je kajpak potrebna veliko večja politična koordinacija in sinhronizacija dela na vseh ravneh." Srzentić je ponavljal, da je treba uresničevati smernice kongresa ZKJ in ustave. "Na področju družbenogospodarskih odnosov so v ekonomski sferi koncentrirane zdaj naše najpomembnejše naloge" in ZK se mora "lotevati gospodarskega, socialnega in političnega položaja delavskega razreda kot predvsem političnih vprašanj." ZK mora biti "neposredno odgovorna" za to, da bodo drugi faktorji učinkovitejše reševali probleme v duhu sklepov kongresa. "Sprejemati mora politične ukrepe in določati politično odgovornost za tiste organizacije in vodstva ZK in odgovorne komuniste, ne glede na to, kjer delajo, ki ne uresničujejo politike ZK na tem področju ali se ji postavljajo po robu," je rekel Srzentić.

Predsednik vlade Džemal Bijedić je priznal, da so imeli v Jugoslaviji inflacijo že pred svetovno energetsko krizo in izbruhom inflacije na Zahodu, a svetovne motnje so zelo neugodno vplivale na njihovo gospodarstvo. V tem položaju bi jih odstopanje od usmeritve, da naj združeno delo zagospodari nad družbeno reprodukcijo, "nujno vrnilo v državni intervencionizem in

administrativno urejanje odnosov." Kritike sicer "upravičeno opozarjajo na pojave monopolistične zlorabe samoupravnega sporazumevanja, pojave sporazumevanja v škodo tretjih, na počasnost v medrepubliško-pokrajinskem dogovarjanju in na pojave neuresničevanja teh dogovorov." Toda zavedati se je treba, da ni druge možnosti in da so z sporazumevanjem rešili mnoge probleme, ki so se kopičili leta in leta. Bijedić je opozoril, da jih v naslednjem letu ali dveh čakajo še veliko bolj zapleteni problemi, ker bodo še huje občutili posledice strukturnih nesorazmerij in pomanjkanje električne energije. "Prav tako si ne smemo zatiskati oči pred posledicami dolgoletne visoke inflacije... Bistvo je v tem, da smo se mi vsi navadili živeti v inflaciji in z inflacijo, kar ima neugodne gospodarske, socialne in politične posledice." Inflaciji se je mogoče postaviti po robu, če bodo pridno izpolnjevali naloge kongresa ZKJ in ne bodo nadaljevali po starem. "Če se nihče ne bi hotel ničemur odpovedati niti opustiti nekaterih svojih programov potrošnje, če ne bomo sposobni doseči, da bodo vsi dejavniki v družbi drugače ravnali, potem bomo težko koreniteje spremenili potek stvari," je povedal Bijedić.

Predsedstvo ZKJ se je ponovno sestalo 8. oktobra in sprejelo sklepe o uresničevanju gospodarske stabilizacije. Obenem je potrdilo sklep izvršnega komiteja, da bo delegacija ZKJ sodelovala na posvetovalnem sestanku evropskih komunističnih partij v Varšavi.

VARŠAVSKO POSVETOVANJE

Od 16. do 18. oktobra se je vršil v Varšavi posvetovalni sestanek 28 evropskih komunističnih partij, na katerem so se dogovorili, da naj bi konferenco komunističnih in delavskih partij Evrope organizirali do srede prihodnjega leta v Vzhodni Nemčiji. Pred tem bo pripravljani sestanek, verjetno v Rimu. Jugoslovansko delegacijo v Varšavi je vodil sekretar v izvršnem komiteju ZKJ Aleksandar Grlićkov in v njej so bili član izvršnega komiteja Dobrivoje Vidić, načelnik mednarodnega oddelka CK ZKJ Vladislav Obradović ter načelnik uprave v zveznem sekretariatu za zunanje zadeve Trajko Lipovski. Grlićkov je v govoru 17. oktobra dejal, da "gre za svobodno izmenjavo mnenj, na podlagi katere bi morali proučiti smotrnost sklicanja konference komunističnih partij Evrope... ZKJ se tako kot tudi doslej zavzema za takšna srečanja glede na to, kakšno vsebino in cilje imajo, po drugi strani pa tudi glede na to, ali je zagotovljena demokratična procedura, ki omogoča enakopravno obravnavanje vprašanj, sprejetih na dnevni red... Ko se lotevamo obravnavanja družbenogospodarskih in političnih gibanj v Evropi, se zavedamo, da mora biti naš pristop vsestranski in da morajo biti morebitne pobude sprejemljive za vse napredne in demokratične sile in narode v Evropi, pa tudi v širnem svetu."

Grlićkov je razlagal, kako gleda ZKJ na stanje v Evropi in svetu in je med stare marksistične flavze vnesel tudi nekaj jugoslovanskih posebnosti: "Različnost poti v socializem je objektivna zakonitost v procesu uveljavljanja socializma kot svetovnega procesa... Nadaljna afirmacija socializma kot svetovnega procesa je vedno

bolj odvisna tudi od sposobnosti subjektivnih socialističnih sil, da v svoji nacionalni teoriji in praksi odražajo potrebe novih in konkretnih pogojev boja za socializem, da odražajo nove napredne težnje, značilne za naš čas, po svobodnejših bolj humanih odnosih v družbi, med ljudmi in narodi." Neenakomeren razvoj socializma je glavni vzrok nasprotij, ki jih je treba reševati v enakopravnem sodelovanju. "Zaradi tega morajo v sodobnih pogojih boja za socializem odnosi med komunističnimi partijami in socialističnimi državami sloneti na doslednem uresničevanju načel o neodvisnosti, enakopravnosti, nevmešavanju, spoštovanju suverenosti in nacionalnem interesu; to mora biti družbena in politična vsebina proletarskega in socialističnega internacionalizma."

Grličkov je udaril tudi na neuvrščeni boben: "Neuvrščенost kot politika socialistične Jugoslavije je izraz našega samostojnega razvoja na temeljih socialističnega samoupravljanja in izvira iz bistvenih potreb narodov in narodnosti Jugoslavije" in ji daje "najširše možnosti, da kot socialistična in neuvrščena dežela na najboljši način prispeva k sodobnemu boju za mir, napredek in socializem." Kdor razlaga neuvrščенost samo kot zoperstavljanje blokovski delitvi sveta, je ni globlje doumel. "Po svojem najglobljem bistvu je usmerjena zoper vse oblike političnega in gospodarskega zatiranja narodov in je potemtakem od vsega svojega začetka v svojem bistvu protimperialistična in protihegemonistična."

Grličkov je dejal, da je treba nesoglasja v mednarodnem delavskem gibanju obravnavati na podlagi načel enakopravnosti in nevmešavanja. Sodelovanje mora sloneti na spoštovanju neodvisnosti, samostojnosti, enakopravnosti, nevmešavanja in na pravici vsakega naroda, da si sam svobodno izbira poti svojega razvoja. "Zato ZKJ sodi, da vsako vsiljevanje izkušenj in prakse, ki bi jo katerikoli partija silila drugim v ustvarjanju socializma, lahko samo škodi nadaljni afirmaciji socializma kot svetovnega procesa. Podoba sveta je dandanes bistveno drugačna od tiste, ki jo je imelo pred seboj delavsko in komunistično gibanje prejšnjih desetletij, in v tem smislu se je preživelo kakršnokoli vodenje mednarodnega delavskega gibanja iz enega centra ali institucionaliziranje mednarodnih posvetovanj kot oblika krojitve skupne strategije in taktike v boju za socializem." Na bodočem srečanju se ZKJ zavzema "za popolno odkritost in javnost." Tega posvetovanja in morebitnih konferenc "ni mogoče imeti za nadaljevanje prejšnjih posvetovanj ali srečanj podobne narave, niti se ne more ukvarjati z vprašanjem novega svetovnega posvetovanja komunističnih partij, ki za njihovo sklicanje po našem mnenju ni pogojev." Če se nekatere partije ne udeležujejo srečanja, "to ne bi smelo vplivati na odnos udeležениh partij do njih," je rekel Grličkov v Varšavi.

MLADINSKI KONGRES

V Moravcih pri Murški Soboti se je od 2. do 4. oktobra vršil kongres Zveze socialistične mladine Slovenije (ZSMS), ki je pomenil formalni konec Zveze študentov. Ta se je namreč spojila s prejšnjo Zvezo mladine v enotno mladinsko organizacijo, v kateri ga študenti ne bodo več mogli po svoje biksati. Predsednik repub-

liške konference Zveze mladine Ljubo Jasnič ni nič kaj jasno povedal, da so v članstvu nove organizacije "tisti mladi ljudje, ki se zavestno opredelijo za našo pot v socializem in v organizacijah združenega dela, šolah, fakultetah, krajevnih skupnostih in JLA formirajo osnovne organizacije ZSMS. V tej orientaciji se je neobhodno treba izogniti vsakemu sektaštvu in odmikanju, zaprtosti in samozadostnosti... Metode akcije morajo biti takšne, da bodo zagotovile vključevanje tudi tistega dela mladine, ki ni politično aktiven in ki je še v formiranju, kajti bitka za samoupravni socializem se dobiva s čim širšo fronto, ne pa z njenim zoževanjem... V ZSMS moramo zagotoviti še večjo in širšo vlogo delavske mladine. ZSMS gradimo na enotnem organizacijskem, akcijskem in idejnem principu v vsej Jugoslaviji." Komunisti morajo biti vzor mladi generaciji. "Posebna pa je tu obveza nas mladih komunistov. Mi moramo predvsem med mlado generacijo neprenehoma delovno potrjevati našo komunistično opredelitev in zavest. Mi moramo postati aktivistična jedra ZSMS in s svojim delom, obnašanjem in etiko reafirmirati vse tiste tako globoke ljudske in resnične vrednote, ki jih je v sebi nosil SKOJ," je rekel Janič.

Kongres je pozdravil predsednik CK ZKS France Popit in poudaril, da "mladina odločno zavrača trditev... da ima mladina kot glasnik novega v družbi nekašne interese v nasprotju z usmeritvijo ZK," kot so nekateri trdili v preteklosti. "Zveza komunistov mora okrepiti svojo neposredno akcijo in vpliv na mladino," kajti "napak in naivno bi bilo misliti, da je naša mladina že samo zaradi tega, ker raste in se vzgaja v socialistični družbi, v celoti in do konca socialistično usmerjena ter nedovzeta za poglede in obnašanje, ki so tuji socializmu. Mi smo že davno spoznali, da se je potrebno in vredno boriti za slehernega človeka in da se je še posebej potrebno boriti za vzgojo in idejno usmeritev mladih generacij," je povedal Popit.

Za predsednika ZSMS je bil izvoljen 27-letni metalurški tehnik Ljubo Jasnič, za sekretarja pa 25-letni Zdenko Mali.

Podobne mladinske kongrese so imeli oktobra po vseh republikah.

JESENSKI MANEVRI

Zgodaj zjutraj 4. oktobra so se v mrzlem deževnem vremenu "v osrednjem delu Slovenije" začele vojaške vaje "Jesen 74," v katerih so sodelovale enote redne armade, teritorialne obrambe in civilne zaščite. Na ozemlju od Sodražice do Cerknice, ki ga je v vaji začasno zasedel "plavi" sovražnik, so se vključile tudi družbenopolitične organizacije in skupnosti, delovni kolektivi in prebivalstvo. V pripravi, ki so se začele že 1. oktobra, so pokazali, kako si, predstavljajo pravo vojno. Prekrili so vse kačipote in celo hišne številke, da bi zmedli sovražnika. Krajevne politične organizacije so prešle v ilegalo in se skrivale po kmečkih hišah. Tudi šolo so evakuirali in so otroci nekje v kleti rezali črke iz krompirja in tiskali parole. Ilegalni letaki so opominjali, da nihče ne sme podpisati kapitulacije, in dajali pogum z zagotovili, da "nismo sami, z nami je ves miroljubni svet." Okupatorji so pozivali ljudi k rednem delu in

sodelovanju, patrolirali po cestah s psi in ustanavljali utrjene policijske postaje. Te so napadali "rdeči partizani", ki so si pri kmetih sposojali konje za prenašanje tovorov. "Odpor vsega prebivalstva" je v dveh dneh strl sovražnika in v splošno zadovoljstvo se je vaja končala.

POVODENJ

Z oktobrom se je začelo deževno in mrzlo vreme. Že 2. oktobra je sneg pobelil višine nad 500 metrov. Potem je deževalo z malimi presledki ves mesec. Na Hrvaškem že 137 let ni bilo tako deževnega oktobra. Sava je poplavljala od Zagreba navzdol. Z nasipi so sicer ohranili večje kraje in tovarne, a pod vodo je bilo veliko vasi in polj tako na hrvaški kot na bosanski strani. Po vsej državi je deževje oviralo pospravljanje poljskih pridelkov in trgatev. Koruza in sladkorna pesa sta dobro obetali (gl. KT okt.), sredi oktobra pa so se začeli bati, da bodo pridelki zgnili na razmočenih ali poplavljenih poljih. Najhuje so bila prizadeta družbena posestva, ki se zanašajo na težke poljedeljske stroje. Ti so običajni v blatu. Zvezni sekretar za narodno obrambo Nikola Ljubičić je 25. oktobra izdal ukaz, naj vojniki in vojaška vozila pomagajo pri pospravljanju pridelkov. V blatu in dežju so pomagali obirati koruza in pobirati peso tudi delavci in mladina.

Ker je bilo vode na pretek, je bilo tudi dovolj električne energije. Napovedali so, da toka ne bo primanjkovalo vsaj do konca leta.

TITO NA DANSKEM

Tito z Jovanko je bil od 29. oktobra do 1. novembra na uradnem prijateljskem obisku na Danskem. Z njim je bil tudi predsednik vlade Džemal Bijedić z ženo Razijo in pomočnik zunanjega ministra Lazar Mojsov. Ker se danska kraljica z njim ni imela kaj pogovarjati, so uredili tako, da je bil Tito zadnjega dne gost danskega ministrskega predsednika Paula Hartlinga, s katerim sta premlevala usodo sveta in dognala, da so jugoslovanski pogledi v marsičem podobni danskim, kar se tiče perečih svetovnih vprašanj.

NIŽJI DINAR

Narodna banka je 29. oktobra znižala vrednost dinarja za okrog 7%, oziroma bolj strokovno povedano, je premaknila intervencijsko stopnjo za okrog 7% v primerjavi z nekaterimi konvertibilnimi valutami. Ta korak so storili, da bi "zaustavili in zmanjšali negativne tendence v plačilni bilanci države, vplivali na preveliko domače povpraševanje in zaostri boj proti inflaciji," kot je povedal guverner narodne banke Jugoslavije dr. Branko Čolanović. Ukrep je sprejel zvezni izvršni svet, tj. vlada, na seji 28. oktobra, ki so se je udeležili predsedniki republiških in pokrajinskih izvršnih svetov. Sklenil je, da je treba spodbuditi izvoz, da se bo drugo leto povečal bolj kot letošnjih 5%, čeprav konjunktura v svetu ne bo ugodna. Ker so valute najbolj razvitih držav drseče, bo tudi dinar še naprej drsel, ker bi fiksni tečaj pomenil, da bi zelo hitro prišli ob devizne rezerve, je rekel Čolanović.

Novi tečaji dinarja so zaokroženo sledeči:

Združene države Amerike	\$1	17.30 din
Velika Britanija	£1	40.30
Francija	100F	366.00
Z. Nemčija	100DM	671.00
Avstrija	100Š.	93.60
Italija	100Lit	2.58
Švedska	100Kr	395.00
Švica	100F	606.00

OBDOBJENI FILOZOFI

Pred ljubljanskim okrožnim sodiščem se je 19. septembra pričelo sojenje petim študentom in enemu profesorju filozofije, ki so bili obtoženi, da so "zlonamer-no prikazovali družbenopolitični položaj v Jugoslaviji." Filozofi so storili to grozodejstvo v osnutku resolucije, ki je bila sprejeta na sestanku odborov filozofskih fakultet Beograda, Zagreba in Ljubljane 30. in 31. januarja letos v Ljubljani (gl. KT aprila). V skupini sta bila ljubljanska študenta filozofije Darko Štrajn in Vinko Zalar, zagrebški profesor Lino Veljak, dva beograjska študenta in eden iz Zagreba. 27. septembra so jim prisodili 10 mesecev zapora.

POSVETI O VARNOSTI

Zvezni sekretar za notranje zadeve Franjo Herljević je 1. oktobra poročal odboru zveznega zbora skupščine SFRJ za notranje zadeve "o aktualnih vprašanjih varnosti v naši družbi."

V zveznem sekretariatu za notranje zadeve v Beogradu se je 2. oktobra končalo trodnevno posvetovanje zveznega, republiških in pokrajinskih sekretarjev za notranje zadeve. Udeležili so se ga tudi načelniki varnostnih služb. Razpravljali so o "aktualnih nalogah v delu teh organov" na podlagi sklepov kongresa ZKJ, ustave in določil zveznih organov. Obravnavali so tudi "neka-tera vprašanja skupnega pomena v zvezi s kadrovsko krepitvijo organov in varnostnih služb" ter njihovo opremljenostjo. Zaključnega dela posvetovanja so se udeležili tudi sekretar IK ZKJ Stane Dolanc, predsednik vlade Džemal Bijedić, sekretar v IK ZKJ Mirko Popović in namestnik zveznega sekretarja za narodno obrambo generalpolkovnik Miloš Šumonja.

NACIONALISTI V ZADRU

V Zadru so "nedavno" vložili obtožnico proti 16 hrvaškim nacionalistom, kot je 19. oktobra objavil okrožni javni tožilec. Kdaj so jih zaprli, ni povedal. Oznanil je, da je bila končana preiskava zaradi kaznivih dejanj proti ljudstvu in državi. Imena šestnajstih so objavili in ne prikrili kot imena kominformovcev, obsojenih septembra v Peči in Titogradu. Od obtoženih nacionalistov jih je 10 iz Zadra. Med njimi so 3 profesorji, 1 učitelj, 1 upokojenec, 5 študentov, 5 gostincev in 1 gradbeni tehnik. "Obtoženi so zvečine ljudje, katerih negativne politične ideje in delovanje so že prej doživeli politično obsodbo," pravi tožilec. Dva sta bila že prej obsojena.

"Ti ljudje so obtoženi, je povedal tožilec, "da

so, preden jim je bila odvzeta prostost, ustanovili ilegalno organizacijo 'Hrvatska osvobodilna vojska', prisegli zvestobo in molk, sprejeli program njenega delovanja, ki je enak programu ekstremnih ustaških političnih emigrantskih organizacij, vzpostavljali zvezo s to emigracijo in jo prosili za materialno pomoč. Nadalje so obtoženi, da so se lotili nabavljanja orožja, streliva in razstreliva doma in v tujini, zbiranja denarnih sredstev, prinašanja propagandnega gradiva sovražne vsebine iz tujine in razpečevanja tega gradiva v državi, pisanja sovražnih letakov in parol ter snubljenja drugih ljudi, naj se pridružijo organizaciji." Obtoženi so tudi, da so naklepali vlome v blagajne, požiganje gozdov, miniranje objektov, izvajanje oboroženih akcij in uboje funkcionarjev. "Delovali so pretežno v Zadru, kjer so imeli najpogostejše ilegalne sestanke. Vsa ta kriminalna dejavnost je bila usmerjena v spodkopavanje socialistične samouprave in federativne ureditve SFRJ in ogrožanje njene ozemeljske nedotakljivosti, tako da bi se SR Hrvatska in druga ozemlja izločila iz sestava SFRJ, in v ustanovitev hrvatske države po zgledu ustaške tvorbe, Nezavisne države Hrvatske." Skupini bodo sodili v novembru.

USTAŠA NA VELEBITU

Ko so 1. novembra pri Novi Gradiški na Hrvatskem pokopali 24-letnega miličnika Milana Vučinića, so ga hvalili, da je "tragično umrl, ko je hrabro in vestno opravljal svojo uradno dolžnost." Potem šele je bilo objavljeno, da so že 29. oktobra na področju Velebita "organi varnosti, s pomočjo in podporo prebivalcev tega kraja, odkrili in likvidirali dvoje oboroženih emigrantov, ustaških teroristov, ki sta nedavno prišla v našo deželo zaradi terorističnih akcij." Ta dva sta bila 45-letni Jakov Prpić in 37-letni Marko Matičević, ki sta leta 1972 iz zasede umorila komandirja postaje milice v Karlobagu, ko sta streljala na cesti na patrolni avto milice. Tokrat je v spopadu z njima padel miličnik Vučinić. Terorista sta bila dobro oborožena, eden z brzostrelko in drugi z avtomatsko puško z daljnogledom.

NOTA AVSTRIJI

Zunanji minister Miloš Minić je 29. oktobra izročil avstrijskemu odpravniku poslov v Beogradu noto vlade SFRJ, ki protestira zaradi neizpolnjenih določil državne pogodbe, ki zadevajo slovenske in hrvatske narodnostne manjšine v Avstriji. Besedilo note je bilo objavljeno 30. oktobra. "Kot ena od podpisnikov državne pogodbe o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije" iz leta 1955, jugoslovanska vlada opozarja avstrijsko vlado, da se je "kljub nedvomni obveznosti Avstrije" in "kljub številnim opozorilom jugoslovanske vlade... položaj slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Štajerskem in Gradiščanskem, kljub nekaterim začetnim pozitivnim elementom, znatno poslabšal." Nota navaja zakon o manjšinskih šolah na Koroškem iz leta 1959, ki nalaga staršem, da morajo otroke posebej prijavljati k pouku v slovenščini. "Ti postopki, izvedeni v okoliščinah velikonemškega nacionalističnega ozračja, ki ga ustvarjajo določene sile na Koroškem," so povzročili, da šte-

vilo učencev "drastično upada. Razen ene gimnazije s slovenskim jezikom, ki tudi sicer deluje v neustreznih okoliščinah, in ene zasebne kmetijske šole, pripadniki manjšine nimajo drugih srednjih šol z maternim jezikom, obstajata pa samo dva zasebna otroška vrtca s tem jezikom." Na Gradiščanskem je zakon o šolstvu iz leta 1969 tudi skril pravico hrvatske manjšine. Pouk v hrvatskem jeziku je samo v manjšem številu osnovnih šol. "Jugoslovanska vlada ugotavlja, da vsi navedeni podatki jasno pričajo, da se na tako pomembnem področju za manjšine kot je šolstvo, ne izpolnjujejo obveznosti iz druge točke 7. člena državne pogodbe."

"Jugoslovanska vlada mora z obžalovanjem ugotoviti, da šolstvo ni edino področje, kjer ožijo ali kratijo pravice manjšin. Očitno kršijo tudi tretji odstavek 7. člena državne pogodbe, ki določa, da bosta slovenski oziroma hrvatski jezik poleg nemškega dovoljena kot uradna jezika." Na Koroškem slovenščine praktično ne uporabljajo v upravi. Zakon iz leta 1959 je skril teoretično možnost uporabe slovenščine z devetih na tri sodne okraje in to samo na nižjih stopnjah. Na Gradiščanskem to vprašanje sploh ni zakonsko urejeno. Poskus, da bi leta 1972 vsaj delno izpolnili del državne pogodbe, ki se nanaša na krajevne napise na Koroškem, "so šovinistične in neonacionalne grupacije preprečile s silo, ne da bi organi oblasti intervenirali."

Tretjič opozarja jugoslovanska nota, da ni uresničeno določilo četrte točke 7. člena državne pogodbe, "ki zagotavlja pripadnikom manjšin enakopravno udeležbo v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah in organih." Pomoč slovenskim in hrvatskim društvom je minimalna, sodnih pripravnikov ni, "še nedavno ustanovljenemu deželnemu referatu za kulturna vprašanja manjšine na Koroškem pa je delo dejansko onemogočeno." Manjšini tudi nimata nikakršnih možnosti za svoj televizijski program.

"Jugoslovanska vlada želi posebej poudariti, da republika Avstrija doslej niti z enim ukrepom ni začela izpolnjevati svojih obveznosti iz državne pogodbe, kar zadeva slovensko manjšino na Štajerskem."

Kot peto točko navaja nota, da je "docela nesprejemljivo stališče avstrijske vlade, da za delo od vsega začetka minimalno uresničevanje pravic manjšin iz državne pogodbe postavlja pogoj s tako imenovanim preštevanjem oziroma 'ugotavljanjem' manjšine. Jugoslovanska vlada želi v zvezi s tem ugotoviti, da državna pogodba prav v nobenem primeru ne postavlja kakršnih koli pogojev ali predpogojev za izpolnitev, še najmanj pa predvideva 'preštevanje' ali 'ugotavljanje' manjšine v kakršnikoli obliki. Teritorij, na katerem je treba uporabljati 7. člen državne pogodbe, je bil za časa podpisa določen." Nacizem je tam skušal uničiti slovensko manjšino. To ozemlje je bilo po vojni ugotovljeno tudi z deželnimi zakoni o šolstvu. "Znano je tudi dejstvo, da so tudi dosedanje splošne popise prebivalstva v republiki Avstrije uporabljali, kar zadeva slovensko in hrvaško manjšino, predvsem za prikazovanje neresničnega stanja o položaju in številu teh manjšin in za 'dokazovanje' nujnosti, da je treba zmanjšati obseg njihovih pravic iz državne pogodbe. Jugoslovanska vlada želi opozoriti samo na dejstvo, da je

bila v republiki Avstriji po drugi svetovni vojni z namenom umetno 'zmanjšati' število pripadnikov manjšine, zlasti pa ozemlje za uporabo njenih pravic iz državne pogodbe, pri popisu prebivalstva na Koroškem ponovno uvedena kategorija tako imenovanih 'vindišarjev', pa tudi devet različnih 'vindišarskih' jezikovnih kombinacij, ki so jih svoje čase sestavili nacistični ideologi za denacionalizacijo slovenske manjšine. Spričo tega ne more biti kakršenkoli poskus v republiki Avstriji, da bi slovensko ali hrvaško manjšino na kakršenkoli način 'preštel' oziroma 'ugotovili', nič drugega kot del politike izmikanja in zavlačevanja določil državne pogodbe, pa tudi mahinacija z namenom skrajšati pravice manjšin, pritiskov nanjo in nasilnega pospeševanja asimilacije manjšin," zlasti pa zmanjševanja ozemlja kjer naj bi bila določila državne pogodbe izvajana. Nedavne avstrijske izjave ne pomenijo spremembe stališča. "Vse to predstavlja ne le nespoštovanje jasnih določil državne pogodbe, ampak tudi poskus njene revizije - do česar avstrijska vlada ne more imeti nikakršne pravice - hkrati pa tudi izpodkopavanje mednarodno pravnih temeljev, na katerih sloni neodvisna in nevtralna Avstrija."

Jugoslovanska nota tudi ugotavlja, da avstrijsko sklicevanje na konstruktivno sodelovanje z manjšinami "v praksi ni potrebno." Avstrijska vlada se ni posvetovala z manjšino niti o manjšinskih zakonih. Jugoslavija v okviru pravic kot podpisnik državne pogodbe "in v celoti spoštuje suverenost republike Avstrije, ne more sprejeti, da bi manjšine pri reševanju njihovih pravic postavljali pred izvršeno dejstvo, kakor tudi, da bi odlašali uresničitev avstrijskih mednarodnih obveznosti v nedogled, še manj pa, da bi te obveznosti sprevračali v predmet medstrankarskih bojov in dogovarjanj in da bi slovensko in hrvaško manjšino izrabljali kot objekt volilnih in drugih manipulacij vodilnih avstrijskih političnih strank."

V noti je rečeno, da so "manjšine izpostavljene neprestanemu pritisku in grožnjam z raznih strani." Jugoslovanska vlada je že večkrat opozorila na delovanje koroškega Heimatdiensta, ki je protimanjšinsko in neonacistično. Avstrija ne prepoveduje te dejavnosti, temveč "celo sprejema številne protimanjšinske zahteve teh sil, ki so proti spoštovanju državne pogodbe in jih celo skuša vključiti v 'reševanje' manjšinskega vprašanja." V Avstriji tolerirajo dejavnost "z neonacizmom prežetih sil," ki jo izpričuje podiranje in onečaščenje spomenikov, mednarodno zborovanje bivših SS-ovcev 5. oktobra letos v Krivi vrbi in spominska plošča v Gradcu. Vsi ti primeri "pomenijo grobo kršitev duha državne pogodbe, zlasti pa njenega 9. in 19. člena."

Nota povzema pretekla jugoslovanska opozorila na nezadovoljivo stanje manjšin. V želji da bi izboljšala odnose, je Jugoslavija izročila 17. maja 1973 avstrijski vladi "izhodišča za delovni sestanek obeh ministrov, ki naj bi konstruktivno rešila vsa sporna vprašanja, ki obstajajo med državama. Odgovor avstrijske vlade z dne 22. aprila 1974, ki je prišel z enoletno zamudo, ni predstavljal niti najmanj konstruktivnega pristopa k reševanju spornih vprašanj. Zaradi tega mora jugoslovanska vlada ugotoviti, da vsa njena opozorila in predlogi niso dobila pozitivnega odmeva z avstrijske strani. Nasprotno, zadnji

dogodki v republiki Avstriji - tako kot sporazum v parlamentu zastopanih strank o preštevanju manjšine in okrepjeni pritisk ter grožnje manjšini - dokazujejo, da Avstrija še naprej nadaljuje politiko neizpolnjevanja določil državne pogodbe, ki zadevajo manjšino." Avstrijski predstavnik v odboru OZN za preprečevanje rasne diskriminacije je aprila letos celo zatrdil, da v Avstriji "ne živijo določene nacionalne ali etnične skupine, marveč samo verske in jezikovne skupine."

Jugoslovanska vlada opozarja avstrijsko vlado, da Jugoslavija pripisuje vprašanjem pravic in stanja manjšine največji pomen, ne le zaradi tega, ker te pravice določa državna pogodba, marveč tudi zaradi načelnega stališča SFRJ o pravicah manjšin, ki jih zagovarja v svoji celotni notranji in zunanji politiki." Avstrija tudi še danes ni izpolnila svoje obveznosti, da vrne uradne arhive s področja Jugoslavije, določene z mednarodno pogodbo pred 50 leti, čeprav se je leta 1958 ponovno zavezala, da jo bo izpolnila. Več kot 25 let zadržujejo vračilo kulturnih dobrin, ki so jih okupatorji naropali v drugi svetovni vojni. Nota tudi opominja, da se je del avstrijskih občil "sprevrget v mednarodno središče za negativno propagandno delovanje" proti Jugoslaviji in celo uradni krogi včasih nasedajo špekulacijam in dezinformacijam.

Nota zaključuje, da je jugoslovanska vlada zato "prisiljena sporočiti" avstrijski vladi "oster protest zaradi neprestanega in načrtnega izmikanja obveznostim in zavlačevanja izpolnitve obveznosti iz državne pogodbe" posebno glede manjšin, denacifikacije in varstva grobov in spomenikov zaveznikov.

Komunisti sami ustvarjajo 'trpečo Cerkev'

Meseca oktobra je v Vatikanu zasedala četrta škofovska sinoda, na kateri so sodelovali tudi predstavniki jugoslovanskega episkopata. Rimski dopisnik ljubljanskega DELA se je vanje zagnal 19. oktobra. Dasi dopis vsebuje močne netočnosti (npr. glede Cerkve in uporabe družbenih komunikacij; ali glede imenovanja škofov; tudi glede udeležbe v Koenigssteinu), ga objavljamo, ker kaže, kje rdečo oblast v domovini čevljev žuli in na kakšen enostranski način razlagajo protokol z Vatikanom.

"ZAMOLČANI GOVOR

Kot je razvidno iz 3. številke biltena o sinodi, se je položaja cerkve v socialistični državi na sinodi dotaknil tudi zagrebški pomožni škof Škvorc. Ko je govoril, in sicer v imenu jugoslovanske škofovske konference, o evangelizaciji, je med drugim zatrdil, da rastejo - v pomanjkanju drugih katoliških organizacij, - v Jugoslaviji tako imenovane zunaj župnijske skupnosti. Poudaril je, da dialog med verniki in ateisti ni uspešen (oziroma da ga ni), da je izolacija med rimsko katoliško cerkvijo in drugimi verskimi skupnostmi (pravoslavna cerkev, islamska skupnost) popolna in da se cerkev ne more posluževati instrumentov družbenih komunikacij (z drugo besedo: tiska). O Škvorčevem govoru poroča tudi zadnja številka DRUŽINE (števil. 39 z dne 13. oktobra), vendar pa polemični del - v nasprotju z Vatikanskim biltenom - zmolči. Med novinarje, ki spremljajo delo sinode, pa so bile razširjene še istega dne, ko je govoril zagrebški pomožni škof Škvorc, češ da na Slovenskem zaprta duhovnika Klemenčič in Bole in sicer prvi - tako je poročala francoska tiskovna agencija AFP - zaradi 'finančnih nepravilnosti' in 'zvez

s tujino', drugi pa naj bi pristal v zaporu zaradi svoje 'karitativne aktivnosti'. Dne 9 oktobra je AFP tej vesti iz Rima dodala pojasnilo, češ da vest (seveda neresnična) ni prišla niti iz krogov sinode niti svetega sedeža, ampak iz emigrantskih krogov.

Toda vest je bila tu, povzele so jo tudi italijanske in druge tiskovne agencije, ustvarjeno je bilo vzdušje o 'trpeči cerkvi na Slovenskem'. Morda niso brez poveza-ve s tem tudi pepeževe besede mladim slovenskim duhovnikom na generalni avdienci 9. oktobra v Vatikanu. Papež je mladim duhovnikom iz Ljubljane, Maribora in Kopra sporočil svojo ganjenost nad njihovo navzočnostjo in jih pohvalil, ker so se kljub 'žrtvam in težavam' odločili za duhovniško pot. Kakšne žrtve in težave je imel papež v mislih, iz sinodnega teksta ni težko ugotoviti.

Škofje, zbrani pod Michelangelovo poslednjo sodbo, bi bili po Skvorčevem referatu in govoricah v zvezi z njim gotovo manj zaskrbljeni, če bi bili informirani tudi o številu verskih publikacij s področja, ki ga 'pokriva' jugoslovanska škofovska konferenca; o tem, da gre imenovanje škofov v SFRJ mimo države, brez predhodnega soglasja, medtem ko se sveti sedež dogovarja z oblastmi, kadar gre za škofove v Italiji, Španiji, ČSSR, na Madžarskem, Poljskem in v Sovjetski zvezi (čeprav z zadnjimi štirimi sveta stolica nima rednih diplomatskih stikov). Bili bi manj zaskrbljeni nad 'trpečo cerkvijo', če bi bili seznanjeni z resnico v zadevi DRUŽINA in OGNJIŠČE, če bi vedeli dalje, da gre, na primer, postavljanje rektorjev pontifikalnih zavodov 'Slovenik' in 'Sv. Jeronim' mimo naših oblasti, medtem ko postavljajo rektorja madžarskega zavoda v Rimu v soglasju z madžarskimi o-

blastmi. Bili bi manj zaskrbljeni, če bi vedeli, da opravljajo v Jugoslaviji rismko katoliški duhovniki poklic brez dovoljenja za delo, ki so na Vzhodu pogoj za opravljanje poklica.

Ni brez povezanosti s 'trpečo cerkvijo' na Slovenskem tudi dejstvo, da se je zborovanja 'molčeče cerkve' v Koenigssteinu letos prvič udeležil tudi belogardistični kurat Ignacij Kunstelj, ki je bil z dekretom slovenskih škofov postavljen za dušnega pastirja slovenskih vernikov v tujini. "

(d.s.)

Slaba bo predla komunistom, če pridejo Sovjeti.....

V zvezi z vojaškimi vajami v Jugoslaviji, o katerih poročamo pod 'Mesecem', je po pisanju HRVATSKE ZORE znani nemški časnikar Rullman v nemškem tisku objavil svoje misli. Ker je vsa jugoslovanska obramba zasnovana na dveh izhodiščih, da je v primeru napada vsak državljan dolžan z vsemi sredstvi škoditi sovražniku, in da nihče ne sme podpisati kapitulacije, vprašuje Rullmann, kaj se bo zgodilo, če nekdo pozove tujo silo v državo, kot je bil primer s Češkoslovaško. Rullmann trdi, da so prav to reč sprožili Hrvati v razpravi pred tem aprilskim zakonom in zahtevali, da se te možnosti ne izključijo. Ker ni izrecne prepovedi takega 'povabila', to pomeni, da ta možnost obstaja. Po Titovi smrti preide vrhovno poveljstvo na kolektivno predsedništvo SFRJ. Kakšne bodo posledice, če del tega predsedništva sklone povabiti tujo silo v državo, del pa bo nasprotoval? Sicer pa so ruski strokovnjaki že v Jugoslaviji in vse od izraelsko-arabske vojne vzdržujejo zračni most med Sovjetsko zvezo in arabskim svetom (to pot s Sirijo), kot trdijo izraelski viri. - V pogledu samih manevrov navaja Rullmann izjavo načelnika generalštaba Staneta Potočarja, "da smo se vedli popolnoma nerealno". In vprašuje, če je jugoslovanska obramba v panonski nižini in v Ljubljanskih vratih res tako močna, da bi zadržala sovražnika toliko časa, da se organizira ljudski odpor v bosanskih gorah, kjer edino prihaja v poštev partizanščina.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan